

# פרידריך ניטשע

און זיין פילאזאפישע אנטוויקלונג

ד"ר חיים זשיטלאווסקי

א מאדערנע איבערארבעטונג אויף היימישער אידיש

באזירט אויף דער ניו-יארקער אויסגאבע, פארלאג "אידיש", 1920

## וועגן דער אויסגאבע

די שפראך, זאץ-בוי און אויסדרוקן זענען איבערגעארבעט געווארן אויף היינטיגער היימישער אידיש. דער סדר, טענות, ביישפילן, קריטיק און פילאזאפישע קאנטראסטן זענען פרעזערווירט געווארן. דאס איז נישט קיין קורצער סיכום און נישט א ווארט-פאר-ווארט איבערזעצונג.

די פיר הויפט-קאפיטלען פונעם מקור זענען פרעזערווירט געווארן. אונטערקעפלעך זענען צוגעגעבן געווארן פארן לייענער. דער מחבר'ס אויסטייטשונג פון נישטע און זיין אייגענע סאציאליסטישע קריטיק זענען נישט די רעדאקציע'ס מיינונגען. "היינט" און "אונזער צייט" אין זיין שטימע מיינען די צייט פונעם מקור, נישט די היינטיגע צייט.

רעדאקציע-באמערקונגען און פארריכטונגען זענען אנגעצייכנט געווארן אין קלאמערן. פאראלטערטע געדאנקען וועגן "בלוט", אפשטאמונג און ראסן זענען פרעזערווירט געווארן אלס היסטארישע טענות, נישט אלס היינטיגע וויסנשאפט. די ביאלאגישע און פיזיקאלישע טענות פונעם מקור זענען נישט פארהוילן געווארן, נאר זייער היסטארישער סטאטוס איז קלאר געמאכט געווארן.

די שווערע עליטיסטישע און צווינגנדיגע זייטן פון דער לערע, היסטארישע זעלבסט-שאדן-מעשיות און דערנידערנדיגע בילדער זענען פרעזערווירט געווארן מיט אנגעצייכנטע באמערקונגען. דאס איז א היסטארישער פילאזאפישער טעקסט, נישט א ראט צו שעדיגן זיך אדער אנדערע.

די ביבליאטעק-צייכנס, ליידעגע בלעטער און טעכנישע סקען-פרטים זענען נישט אריינגענומען געווארן. דער טעקסט איז איבערגעארבעט געווארן ביזן מחבר'ס לעצטן בלאט, געדרוקט 86.

# א. דער שאפענהויער-וואגנער-קולט

## ניטשע'ס יוגנט און דער קאמף אין זיין כאראקטער

פרידריך וילהעלם ניטשע, דער פאפולערער דיכטערישער דענקער פון דער לעצטער צייט, איז געבוירן געווארן אין 1844 אין א קליין דייטש שטעטל.

לויט דער משפחה-מסורה, וואס דער מחבר ברענגט דא, האט זיין פאטערס משפחה געשטאמט פון דער פוילישער אדלשטאנד. אן עלטער-זיידע, ניעצקי, האט געדארפט פארלאזן פוילן, ווייל ער האט זיך אפגעזאגט פונעם קאטוילישן גלויבן און געווארן א פראטעסטאנט. אין פראטעסטאנטישן דייטשלאנד האט ער געפונען רו פון זיינע פאנאטישע פארפאלגער.

[רעדאקציע-באמערקונג: די פויליש-אדלשטאנדישע אפשטאמונג ווערט דא איבערגעגעבן אלס די משפחה-מסורה און ניטשע'ס אייגענע גלויבונג, נישט אלס א באשטעטיגטער גענאלאגישער פאקט. שפעטערע פארשונגען האבן די מסורה נישט באשטעטיגט. דער מחבר'ס ווייטערדיגע באטראכטונגען וועגן "בלוט" און נאציאנאלן כאראקטער זענען היסטארישע השערות, נישט היינטיגע וויסנשאפטליכע דערקלערונגען].

די קינדער פון יענעם פוילישן אריסטאקראט האבן זיך שנעל צוגעפאסט צום דייטשן בירגער-שטאנד און אינגאנצן אויפגענומען די דייטשע קולטור. אבער די מסורה וועגן דעם אלטן פוילישן אדלמאן, וואס האט געקעמפט און געליטן פאר זיינע איבערצייגונגען, האט ווייטער געלעבט אין דער גייסטיגער אטמאספערע פון זייערע היימען. זי האט געשפילט א נישט קליינע ראלע אין דער פאנטאזיע פונעם יוגן ניטשע.

ער איז געווען שטאלץ מיט זיין אפשטאמונג פון א מענטש וואס האט העלדיש געקעמפט פאר זיין אמת, און פון א משפחה וואס האט הייליג געהאלטן די ליבע צום אמת. "די ניטשע'ס זאגן נישט קיין ליגנט" איז געווען א ווארט וואס מען האט אפט איבערגע'חזרט אין זיין היים, אזוי צו זאגן דער משפחה-דעוויז.

ער איז אויך געווען שטאלץ מיט דעם וואס ער האט געהאלטן פאר זיין פויליש-אריסטאקראטישע אפשטאמונג. ער האט זיך געגרויסט מיט דער פוילישער שליאכטא, וואס האט נישט געבויגן דעם קאפ פארן קעניג און נישט געלאזט אז פוילן זאל ווערן א דעספאטישע מדינה. זי האט, אין זיין פארשטאנד, געהאלטן הויך די פאן פון דער פרייהייט פונעם איינצלענעם פויל.

דאס רעכט פון יעדן אדלמאן צו זאגן "איך בין נישט מסכים," און מיט דעם אפשטעלן א באשלוס אפילו פון א גרויסער מערהייט, האט שטארק אימפאנירט דעם יוגנמאן. ער האט ווייניג געטראכט וועגן דער געזעלשאפטליכער און רעכטליכער קנעכטשאפט פון די פוילישע פאלקס-מאסן, אויף וועלכער דער אריסטאקראטישער אנארכיזם פון דער "פרייער" שליאכטא איז געווען געבויט.

דער מחבר האלט, אז דער גרונט-שטריך פון אריסטאקראטישן אנארכיזם אין ניטשע'ס שפעטערער וועלט-אנשוואונג איז זיכער אויסגעוואקסן פון יענע פוילישע טראדיציעס, אויב נישט פונעם "בלוט" וואס ניטשע האט זיך צוגעשריבן. זיין יונגער גייסט האט זיך מיט די טראדיציעס באשעפטיגט. אינעם שפעטערדיגן אידעאל פונעם "איבערמענטש", וואס ניטשע האט מיט אזא באגרייטערונג געפרעדיגט אין זיין לעצטן שאפונגס-פעריאד, זעט דער מחבר שטריכן פונעם פוילישן "פאן": "ריטערליכקייט, שטארקע ליידנשאפט, געשטייגערטער מוט און אן אויסערגעווענליכע באטאנונג פון דער אייגענער פערזענליכקייט. דער מענטש וויל זיך נישט אונטערגעבן צו קיין פרעמדער אויטאריטעט.

פון דער מוטערס זייט איז ניטשע געווען דייטש. דער מחבר פרובירט דא אויסצומאלן זיין כאראקטער מיט די דעמאלטיגע באגריפן פון אפשטאמונג און ירושה: די פאר טראפנס "פויליש בלוט" וואלטן געקענט בטל ווערן בשישים אינעם דייטשן, אבער לויט זיין בילד האבן זיי דווקא געווירקט ווי אן אויפברויזנדיקער הייוון.

וואס דער מחבר רופט "עכט דייטש" ביי ניטשע איז זיין ערנסטקייט, דער חשק זיך צו פארטיפן אין די אבסטראקטסטע פראבלעמען פונעם פילאזאפישן געדאנק, זיין באזונדערע גייסטיגע ארבעטס-פעהיגקייט און זיין פליכט-געפיל. דער זעלבער ניטשע, וואס האט געשטורעמט קעגן יעדן מאראל, האט צום סוף אויסגערופן א נייעם פליכט-געפיל אויף א ריין אינדיווידואליסטישן יסוד.

אויך דער מחבר גיט צו, אז עס איז ריזיקאנט צו דערקלערן א מענטשנס כאראקטער און גייסטיגע אנטוויקלונג דורכן שפיל פון ירושה, דורכן געמיש פון "בלוט" און נאציאנאלע אייגנשאפטן וואס מען זאל האבן איבערגענומען פון עלטערן און אורעלטערן. אבער ביים ניטשע, זאגט ער, דרינגט זיך אזא דערקלערונג אויף.

שוין אין זיין קינדהייט זעט ער כאראקטער-שטריכן מיט א, לויט אים, פוילישן אדער דייטשן שטעמפל: פון איין זייט דאס ליידנשאפטליכע, אויפברויזנדיקע, פול מיט לעבנס-חשק און עקשנות'דיג אינדיווידואליסטישע; פון דער אנדערער זייט די געטריישאפט צו די פליכטן וואס ער האט אויף זיך גענומען.

אין דער גרויסער ניטשע-ביאגראפיע פון זיין שוועסטער ווערט דערציילט א כאראקטעריסטישער עפיזאד פון זיינע ערשטע שול-יארן. אויפן וועג אהיים פון שול האט זיך אראפגעלאזט א שטארקער רעגן. אלע קינדער זענען געלאפן אהיים, נאר דער קליינער ניטשע נישט. רואיג און געלאסן איז ער געגאנגען מיט אפגעמאסטענע טריט, פונקט ווי די שול-כללים האבן פארגעשריבן אין דער באשטימונג ווי אזוי מען דארף גיין אהיים.

עס זעט אויס, אז שוין גאנץ יונג האט ער אנטדעקט דעם תענוג צו ווייזן די מאכט פון זיין אייגענעם ווילן איבער זיך אליין, די מאכט פונעם העלד וואס שרעקט זיך נישט פאר ווייטאג. אין דער אינערנאט-שול, וואו ער האט פארברענגט זיינע גימנאזיע-יארן, האבן די חברים אמאל גערעדט וועגן דעם אלט-רוימישן העלד מוציוס סצעוואלא. ער האט רואיג געלייגט זיין האנט אויף ברענענדיגע קוילן, כדי צו ווייזן דעם שונא וואס פאר

רומער ער באקעמפט. ניטשע איז פון דער העלדישקייט נישט נתפעל געווארן: דער מקור דערציילט אז ער האט זיך פארברענט די האנט מיט ברענענדיגע שוועבעלעך. די וואונד האט גענומען א צייט צו היילן.

[רעדאקציע-באמערקונג: די מעשה איז פרעזערווירט געווארן אלס א טייל פונעם היסטארישן ביאגראפישן בילד, נישט אלס א באשטעטיגונג אז זיך שעדיגן איז א באווייז פון מוט אדער גייסטיגער גרויסקייט.]

ניטשע'ס גאנצע וויסנשאפטליכע און ליטערארישע שאפונג, און זיין שאפונג איז דאך געווען זיין לעבן, שטעלט פאר א בילד פון אן אויפגעשטורעמטן ים. די פארשידנסטע, אפט זיך קעגנזייטיג סותר'דיגע עלעמענטן ראנגלען זיך דארט מיט א געוואלדיגער קראפט.

אבער די אלע קעמפנדיגע עלעמענטן גרופירן זיך ארום דעם גרונט-קאמף וואס האט געהערשט סיי אין זיין נשמה, סיי אין זיין שאפונג: פון איין זייט דער נישט איינצוצומענדער אינדיווידואליזם, דער אייגענווילן, דער נישט איינצושטילנדער דארשט נאך א רייכן, איבערשוימנדיגן לעבן און דער נישט איינצוהאלטנדער לעבנס-חשק; פון דער אנדערער זייט דאס פליכט-געפיל און דער פליכט-געדאנק, וואס דארפן האלטן דעם "איך" אין צוים.

ווען דער מחבר וואלט געזוכט א פשוטע פארמולע פאר דעם אינהאלט פון ניטשע'ס לעבן און שאפונג, וואלט ער פארגעשלאגן אים צו באטראכטן ווי א קינד פון א מאדנעם שידוך צווישן קאנט'ס "קאטעגארישן אימפעראטיוו" און דער פוילישער "מאזורקא."

דער טראגישער קאמף צווישן ברויזנדיגן לעבנס-חשק און דעם שארף אנגעצויגענעם צוים, צווישן דער "מאזורקא" און דעם מאראלישן פליכט-געפיל, און דער שטרעבונג זיי אויסצוגלייכן אין איין הארמאנישער וועלט-אנשוואונג, קומען אבער ערשט ארויס אין זייער גאנצער קלארקייט ביים דערוואקסענעם, זעלבסטשטענדיגן שריפטשטעלער. זיינע יונגע יארן האבן דווקא געהאט מער אן אידיילישן ווי א טראגישן כאראקטער.

עס איז זעלטן צו טרעפן אזא שיינע, באשיצטע, גייסטיג רייכע און בעצם רואיגע קינדהייט און יוגנט ווי די וואס איז אויסגעפאלן פאר ניטשע.

נישט געקוקט אויף דער האלבע פארבלאסטע מסורה וועגן דעם אלטן נייעצקי, דעם קעמפער קעגן זיין פוילישער סביבה און זוכער פון נייע רעליגיעזע אמת'ן, האט די משפחה געהערט צו די געטריישטע און קאנסערוואטיווסטע משפחות פונעם דייטשן בירגערטום.

צווישן די ניטשע'ס זענען געווען אסאך פרומע פאסטארן. אויך זיין פרי געשטארבענער פאטער איז געווען א פאסטאר, א פרומער רעליגיעזער אידעאליסט און מיט געפיל איבערגעגעבן צום הערשנדיקן קעניגליכן הויז. זיין פאסטארן-שטעלע האט ער פארדאנקט דער פערזענליכער פראטעקציע פונעם קעניג פרידריך ווילהעלם. נאך אים האט ער א נאמען געגעבן זיין בכור, אונזער ניטשע.

דער מחבר שטעלט דעם געבילדעטן דייטשן פאסטארן-היים אנטקעגן דעם פינצטערן בילד פון רוסישע גלחים אין דער רוסישער ליטעראטור: קולטורעלער חושך, ווילדע מנהגים, אומגעלומפערטע אבערגלויבנס און אויסערגעווענליכע שכרות. ווער עס קען נאר יענעם בילד, זאגט ער, קען זיך וואונדערן איבער דעם רייכן, גייסטיגן קולטור-לעבן אין א דייטשער פאסטארן-משפחה בכלל און ביי די נישטעס בפרט. דער פארגלייך איז דער מחבר'ס ליטערארישער און היסטארישער בליק, נישט אן אלגעמיינער אורטייל איבער אלע רוסישע אדער דייטשע רעליגיעזע משפחות.

אין די שטילע צימערן פון נישטעס הויז האבן געלעבט אלע מוזעס פון דער העכערער מענטשליכער שאפונג. די משפחה האט געהאט פארשטאנד און ליבע צו דער שיינער נאטור, צו פאעזיע, קונסט, טעאטער, וויסנשאפט, רעליגיע און מוזיק. דער עיקר, מוזיק! זי האט זיך אויך אינטערעסירט אינעם פאליטישן לעבן און די היסטארישע געשעענישן פון דער צייט.

די זעלבע הויכע קולטור און דער אויפגעוועקטער אינטערעס צו די העכערע גייסטיגע פארמעגנס פון דער מענטשהייט האבן געהערשט ביי זיינע קרובים און אין די באפריינדעטע הייזער, מיט וועמענס קינדער ער איז צוזאמען אויסגעוואקסן.

אן אלטער, גוט אפגעהיטער דעמב-וואלד, מיט קילנדיקע שאטנס אונטער די גרינע פארשפרייטע צווייגן און אסאך זון אויף די סאמעט-לאנקעס צווישן די בימער. די בימער זעלבסט שטייען גלייך, שטאלץ און זיכער, מיט שטארקע ווארצלען טיף אין דער ערד. אזא איינדרוק מאכט די דייטשע קולטור, אין וועלכער דער יונגער פייער-גייסט האט זיך דערצויגן. שפעטער האט ער זיך געשטעלט פאר א לעבנס-אויפגאבע, אין בילדליכן זין, אונטערצוינדן דעם גאנצן וואלד און אויסצורייסן אלע זיינע טויזנט-יעריגע בימער.

פון דעם רעוואלוציאנערן שטורעם-גייסט האט מען נאך ווייניג באמערקט אפילו אין זיינע סטודענטישע יארן. אין די אוניווערסיטעטן וואו ער האט געלערנט, האט ער געפירט אן אויסערגעווענליך רואיג לעבן, כמעט א זאט-בירגערליכן, מיושב'ן לעבן. ער האט אסאך געארבעט און געלייענט, נישט פארנאכלעסיגט די אויסבילדונג פונעם קערפער, געשריבן זיינע יוגנט-ווערק, זכרונות און פאעזיע, און ליידנשאפטליך געשפילט מוזיק. ער האט אויך אליין קאמפאנירט קליינע מוזיקאלישע שטיקלעך, א טאלאנט וואס ער האט שוין ארויסגעוויזן גאנץ פרי אין דער קינדערהייט.

אין זיין אייגענעם פאך, קלאסישע פילאלאגיע, האט ער איבערגעשטיגן אלע חברים מיט אויסערגעווענליכער בקיאות און חריפות. אבער דער מחבר האלט אים דארט נישט פאר א גאון. נייע וועגן פאר דער ספעציעלער וויסנשאפט האט ער נישט דורכגעבראכן. ער האט זיך אויסגעפארעמט ווי א שטארק טאלאנטפולער, דייטש-גרונטליכער געלערנטער, מיט דער אויסזיכט צו ווערן אן ערפאלגרייכער גימנאזיע-לערער אין לאטיין און גריכיש, אפשר א פריוואט-דאצענט און שפעטער אן אוניווערסיטעט-פראפעסאר.

אין איין פרט האט ער אבער איבערגעשטיגן די גאנצע גייסטיגע אטמאספערע וואס האט דעמאלט געהערשט אין דער פילאלאגישער וועלט.

די קלאסישע פילאלאגיע האט נישט נאר דעם ציל אויסצופארשן אלע שפראך-פארמען און שפראך-געזעצן פון לאטיין און גריכיש. זי דארף אויך אויסשטודירן די אומגעהויער רייכע ליטעראטור וואס די אלטע וועלט האט געשאפן אין די שפראכן.

יענע ליטעראטור איז דער גאנצער אוצר פון מענטשליכער קולטור וואס גריכנלאנד און רוים האבן איבערגעלאזט. די מאדערנע מענטשהייט האט אים איבערגענומען בירושה, אלס יסוד פאר איר ווייטערדיגער אנטוויקלונג. פילאזאפיע, פאעזיע, געשיכט-שרייבונג און אלגעמיינע וויסנשאפטן זענען די פיר זיילן פון דער קלאסישער ליטעראטור.

אין די פיר וויכטיגע קולטור-פעלדער האט די אלטע קלאסישע וועלט ארויסגעברענגט גאונים און ווערק, וואס אסאך פון זיי זענען, לויטן מחבר, ביז היינט נישט איבערגעשטיגן געווארן. מיר דארפן זיך נאך אלץ צוהערן צו זייער שטימע. אסאך קומענדיגע דורות וועלן זיך דארפן אריינקלערן און אריינלעבן אין זייער געדאנקען-וועלט.

אין דער צייט פונעם יונגן ניטשע האט אבער די פילאלאגישע וויסנשאפט פארלוירן דעם ברייטן בליק. זי האט זיך פארלאפן אינעם וואלד פון ספעציעלע איינצל-פארשונגען און נישט געזען דעם וואלד צוליב די ביימער.

אויסצוגעפינען דעם ריכטיגן טעקסט פון א טונקלער שטעלע ביי אן אלטן מחבר, דורכן פארגלייכן די פארשידנסטע האנטשריפטן וואס האבן זיך דערהאלטן; פארצושלאגן א גוטע השערה ווי אזוי מען דארף לייענען דעם טעקסט; אויפצואווייזן ווער עס האט געוויקט אויף וועמען און ווער עס האט גענומען פון וועמען אין דער ליטערארישער אנטוויקלונג; אויסצוגראבן נייע מאטעריאלן פארן לעבן און דער שריפטשטעלערישער טעטיגקייט פון אן אלטן מחבר. די און ענליכע, זיכער וויכטיגע, פארשונגס-אויפגאבן זענען געשטאנען אויפן סדר היום.

אבער דערביי האט די הערשנדיקע וויסנשאפט כמעט אינגאנצן פארלוירן דעם חוש פארן לעבעדיגן לעבן. אירע פארשונגען האבן קוים געהאט א שייכות צו די אייביגע פראבלעמען פון דער מענטשליכער נשמה אדער די ברעננדיקע פראגן פונעם היסטארישן היינט. אפילו צו די קולטור-פראבלעמען פון דער צייט אין וועלכער די טעקסטן זענען געשריבן געווארן, האבן זיי ווייניג געהאט צו טאן.

די קלאסישע פילאלאגיע איז שוין לאנג געווען באקאנט מיט איר אפגעריסנקייט פונעם לעבן און די לעבעדיגע שטרעמונגען פונעם מאדערנעם געדאנק. ווי באקאנט, איז דאס אויך געווען דער אומשטאנד וואס האט אפגעשטויסן דעם רוסישן ראדיקאל פון די 1860 ער יארן, פיסארעו, פון זיין וויסנשאפטליכער פילאלאגישער קאריערע.

אויך דעם סטודענט ניטשע, וואס איז נאך געווען ווייט פון וועלכן עס זאל נאר זיין ראדיקאליזם, האט דער ריין ארכעאלאגישער כאראקטער פון די ספעציעלע פארשונגען געשטאכן אין דער נאז. ער איז געווען אריינגעטאן אין זיי מיט דער התמדה פון אן אמת'ן

געלערנטן. אבער זיין אינטערעס האט זיך נישט באגנוגט מיט די אויסגעפארשטע טעקסטן.

אין די טעקסטן האבן אים קודם כל אינטערעסירט די מענטשליכע געדאנקען וואס ווערן דארט אויסגעזאגט, די לעבנס-עלעמענטן וואס ווערן באהאנדלט און די מענטשליכע נשמות וואס שטייען הינטער זיי.

פאר אים, דעם דיכטער און מוזיקער פון נאטור, א מענטש מיט א רייכן און ברייט פארצווייגטן געפיל-לעבן, האבן די טעארעטישע און וויסנשאפטליכע פראגן נישט געקענט בלייבן א קאלטע, גלייכגילטיגע שכל-ארבעט. אן דעם וואס ער זאל עס אליין באמערקן, האט זיך יעדע "קאפ-פראגע" אראפגעלאזט פונעם מוח אין הארץ און דארט אויפגעוועקט אן אפקלאנג אין געפיל.

אזוי האט אין זיינע ריין וויסנשאפטליכע פארשונגען אנגעהויבן צו קלאפן דער דופק פונעם לעבן זעלבסט. זיי האבן אריינגעברענגט א לעבעדיגן שטראם אין דער דעמאלטיגער וויסנשאפט. מען דארף נאך צוגעבן, אז זיינע יונגע ארבעטן האבן זיך אויסגעצייכנט מיט א קלארן שכל, א שארפער לאגיק, געלונגענע השערות און א שיינעם, לעבעדיגן סטיל.

דעריבער פארשטייט מען פארוואס זיי האבן באלד צוגעצויגן די אויפמערקזאמקייט פון דער געלערנטער וועלט און פון זיינע אוניווערסיטעט-לערער. מיט רעכט האט מען געלייגט גרויסע האפנונגען אויף אים, ווי אויף א געלערנטן וואס קען ווערן א נייער עמוד האש אין זיין פאך.

די עפנטליכע אנערקענונג האט נישט לאנג געלאזט ווארטן. אין 1869, ווען ניטשע איז געווען קוים פינף-און-צוואנציג יאר אלט, איז אין באזעל געווארן פריי א פראפעסאר-שטעלע פאר קלאסישע פילאלאגיע. די באזעלער רעגירונג האט געבעטן זיין לערער צו רעקאמענדירן איינעם פון זיינע יונגע תלמידים. דער לערער האט גלייך אנגעוויזן דעם סטודענט ניטשע, וואס האט נאך אפילו נישט אפגעלייגט זיין דאקטאר-עקזאמען.

[רעדאקציע-באמערקונג: ניטשע איז געווען 24 ביים אננעמען דער באזעלער שטעלע אין 1869, און איז געווארן 25 אין אקטאבער פון יענעם יאר. דעם מקור'ס "קוים 25" דארף מען פארשטיין אלס אן אומגעפערע עלטער].

פון אן אויסערארדנטליכן פראפעסאר אין 1869 איז ער א יאר שפעטער אויפגעהויבן געווארן צו אן ארדנטליכן פראפעסאר. אויף דער שטעלע איז ער געבליבן ביז 1879. דעמאלט האבן זיינע אויגן-ליידן, צוזאמען מיט די שטארקע קאפ-ווייטאגן וואס האבן אים שטענדיג געפלאגט, זיך אזוי פארשארפט, אז ער האט געדארפט אויפגעבן די לערער-ארבעט און זיך אינגאנצן אפגעבן מיט שרייבן.

אבער די האפנונגען אז ער וועט ווערן א נייער לייכטנדיקער שטערן אין דער פילאלאגישער וויסנשאפט זענען נישט מקוים געווארן. אונטער זיין האנט האבן זיך די ריין פילאלאגישע פראבלעמען פארוואנדלט אין לעבנס-פראבלעמען, אין די אייביגע

פראגן וועגן דעם ווערט און זין פון דער מענטשליכער קולטור און פונעם מענטשליכן לעבן בכלל.

די פילאלאגיע איז געווען דער פרוזדור וואס האט געפירט צו דער פילאזאפיע. עס איז נאטירליך, אז ניטשע האט צום סוף אינגאנצן פארלאזט דעם פרוזדור און זיך אריבערגעקליבן אינעם טרעקלין. די פילאזאפיע איז געווארן זיין הויפט-ארבעט, און ער האט זיך איר איבערגעגעבן מיט דער גאנצער גלוט פון זיין נשמה.

"מיט דער גאנצער גלוט פון זיין נשמה" איז ביים ניטשע נישט קיין מליצה, נאר א באשרייבונג פון אן אמת'ן צושטאנד. ווי שוין דערמאנט, זענען ביי אים די געדאנקען שטענדיג געווען פארבונדן מיט געפילן. ער האט זיי נישט נאר געטראכט. ער האט זיי געלעבט, מיט זיי געליטן אין טיפן צער און מיט זיי געיובלט אין אן עקסטאטישער פרייד.

זיינע געפילן זענען געווען טיפע און שטארקע. די מוזיק פון זיין הארץ איז געווען א וואונדערשע, מיט ווייניג האלבע אדער פערטל-טענער, נאר מיט פולע, הויכע און ברייט קלינגנדיקע אקארדן. שפעטער איז ביי אים געווארן א כלל פאר יעדן ערנסטן דענקען: אלע פראבלעמען מוזן איבערגעזעצט ווערן אין געפיל, און דארט געשטייגערט ווערן ביז צו א ליידנשאפט.

די שטורעם פון זיינע ליידנשאפטליכע געדאנקען האבן זיך נישט אפגעשפילט אין זיין אויסערליכן לעבן. דאס ווייזט דווקא א בילד פון א מאדערן שטילקייט און איינטאניגקייט. פון 1879 ביז דער גייסטיגער קראנקהייט אין 1889 וואס האט פלוצלינג איבערגעריסן זיין שאפונג, האט ער געלעבט אויפן ברעג פונעם מיטלענדישן ים אדער אין די שווייצער בערג. ער האט געקעמפט מיט קאפ-ווייטאג און שלאפלאזיגקייט, און אויסגענוצט יעדע שעה אין וועלכער ער האט געקענט ארבעטן, צו אויסארבעטן זיינע ווערק.

די שטורעם פון זיין ליידנשאפטליכן געמיט האבן זיך אויסגעלעבט אין זיין דענקען, אין זיין ראנגלען מיט זיך אליין און מיט דער גאנצער וועלט פאר יענעם אמת, צו וועלכן זיין קריטישער שכל איז געקומען אין יעדן געגעבן מאמענט.

ער, וואס האט זיך שפעטער געגרויסט מיט זיין אטעאיזם, איז אין גרונט געווען א רעליגיעזע נאטור, א נביא'ישע, רעפארמאטארישע נאטור. ער האט געהאט דעם "פייער וואס ברענט אין די ביינער," וועגן וועלכן ירמיהו הנביא האט זיך באקלאגט ווי וועגן זיין אומגליק.

ער, וואס האט אין די שפעטערע יארן געלאכט הילכיג פון יעדער "הייליגקייט" און יעדער "מאראל," גערופן צום פרייליכסטן לעבנס-טאנץ און פארלאנגט אז מען זאל "אויסטאנצן" אפילו די יסורים פונעם לעבן, איז אין גרונט געווען א טיף מאראלישע נאטור. די ליידנשאפט צום אמת האט ביי אים איבערגעהילכט אלע אנדערע ליידנשאפטן. דער עקסטאז פונעם זוכן דעם אמת האט איינגעשלונגען אלע כוחות פון זיין נשמה.

"די ניטשע'ס זאגן נישט קיין ליגנט", דער דעוויז פון זיין קינדהייט און יוגנט, איז געווארן זיין אייגענער "קאטעגארישער אימפעראטיוו", וואס האט געהאלטן די "מאזורקא" אין צוים. עס איז געווען אן אינערליכער אומבאדינגטער באפעל, א זעלבסט-הערשנדיגע פליכט, צו וועלכער ער איז געבליבן געטריי אין אלע וואנדלונגען און רעוואלוציעס פון זיין שטענדיג אויפגעשטורעמטן גייסט.

א גאנץ נייע סארט פילאזאפישער דענקער, פונקט דער היפך פונעם פילאזאפישן אידעאל וואס איז דערגרייכט געווארן אין שפינאזא'ס געדאנקען-ארבעט! פאר שפינאזא האט פילאזאפיש דענקען געהייסן: "נישט לאכן, נישט וויינען, נאר פארשטיין". פאר נישטע האט עס דווקא געהייסן לאכן און וויינען, זיך צאפלען אין די אנגסטן און די תאוות וואס דאס זוכן דעם אמת ברענגט, אין די אנגסטן און די תענוגים וואס דער בליק אויפן געפונענעם אמת גיט.

## שאפענהויער'ס וועלט-בליק

דער אינטערעס צו די פילאזאפישע פראבלעמען, וואס האט צום סוף אינגאנצן אפגעשטופט נישטע'ס וויסנשאפטליכע ארבעט אויף א זייט, איז ביי אים שוין אויפגעוועקט געווארן אין די יונגע סטודענטן-יארן. די צופעליגע באגעגעניש מיט א בוך האט געלייגט א מעכטיגן שטעמפל אויף זיין גאנצער פילאזאפישער אנטוויקלונג.

איין מאל איז ער אריין אין א געשעפט פון אלטע ביכער און האט צופעליג גענומען אין דער האנט א בוך פון א דעמאלט נאך ווייניג באקאנטן פילאזאפישן שריפטשטעלער. סיי דער קלאנג פונעם נאמען, סיי דער טיטל פונעם ווערק האבן אים אינטערעסירט. דער מחבר האט געהייסן ארטור שאפענהויער, און דאס בוך האט זיך גערופן "די וועלט אלס ווילן און פארשטעלונג".

שאפענהויער'ס הויפט-ווערק, היינט איינס פון די קלאסישע ווערק אין דער מאדערנער פילאזאפיע, איז ערשינען אין 1818 און האט זיך פארשפרייט אין א שטארק קליינער צאל עקזעמפלארן. דער מחבר'ס נאמען איז אזוי גרונטליך פארגעסן געווארן, אז דער פארלעגער האט שוין געטראכט צו פארקויפן די גאנצע אויפלאגע פאר א פאפיר-פאבריק.

דער מחבר דערציילט, אז ערשט אין אנהויב פון די 1860 ער יארן איז שאפענהויער ווי אויפגעשטאנען תחיית המתים. די שפיצן פון דער אינטעליגענץ האבן זיך ערנסט אינטערעסירט אין זיינע ווערק און זיין פילאזאפיע. צום סוף פון יענעם יארצענדליק איז זי שוין געווארן די מאדע-פילאזאפיע פון דער געבילדעטער געזעלשאפט.

משמעות, אז ווען דאס בוך איז אריינגעפאלן אין נישטע'ס הענט, זענען די כוואליעס פון שאפענהויער'ס וואקסנדיגן רום נאך נישט אנגעקומען צו די ערנסטע סטודענטן-קרייזן. פאר נישטע איז דער נאמען געווען א ליידגער קלאנג. ער האט זיך איבערגעלייגט צי עס לוינט אים אויסצוגעבן געלט אויף אזא בוך. פארט האט ער עס געקויפט, און קיינמאל נישט חרטה געהאט אויף דער צופעליגער קנייה.

מען קען זיך פארשטעלן וואס פאר א געוואלדיגן רושם דאס בוך האט געדארפט מאכן אויף אזא באגייסטערטן אמת-זוכער. דער גלאנצנדיקער סטיל, די אומגעהויערע טיפקייט און דערביי קלארקייט פונעם געדאנק, די איבערראשנדיקע רעזולטאטן סיי אין ספעציעלע פילאזאפישע פראגן, סיי אינעם סך הכל פון דער וועלט-אנשוואונג: אלץ האט געהאט א באציבערנדיקע ווירקונג אויפן יונגן גייסט.

דערצו איז געקומען די דירעקטע נאענטקייט צום מענטשליכן לעבן און זיינע פראבלעמען. דער ליכט-שיין איז אריינגעדונגען הינטערן פארהאנג פונעם קלארן באוואוסטזיין און האט באלויכטן די באהאלטענע טרייב-כוחות פון מענטשליכע מעשים. דער געדאנק און דאס געפיל זענען געווען ווי צוזאמענגעגאסן.

ניטשע האט דאס בוך נישט פשוט "געלייענט". לויט זיין טבע האט ער עס דורכגעלעבט און דורכגעפילט. ווי א דיכטער האט ער זיך אריינגעלעבט אין שאפענהויערן און געווארן איינער פון זיינע באגייסטערטע אנהענגער.

ער האט זיכער נישט אין יעדן פרט געקענט מסכים זיין מיט שאפענהויער'ס פעסימיזם. ניטשע האט קיינמאל נישט געהערט צו די באגייסטערטע "חסידים" פון א "רבי", וואס נעמען אויף זיין תורה מיט אלע אירע תרי"ג קלייניגקייטן און ווערן נתפעל פון יעדן קוצו של יוד. אז זיי כאפן דעם רבי'ן אין א טעות פון א קוצו של יוד, צעברעכן זיי אינגאנצן זייער אפגאט מיטן זעלבן בלינדן פאנאטיזם מיט וועלכן זיי האבן זיך פריער געבוקט פאר אים.

ניטשע האט איבערגענומען די טעארעטישע יסודות פונעם נייעם געדאנק און באלד געקומען צו אייגענע רעזולטאטן. אויב מען מעג זיך אזוי אויסדריקן, האט ער שוין מיט איין פוס אריבערגעשפרייזט די גרעניץ פון שאפענהויער'ס פילאזאפיע.

דער "סוף דבר" פון שאפענהויער'ס שיטה איז, אין דער דאזיגער באשרייבונג, דער פינסטערסטער פעסימיזם: עס איז נישטא קיין ערגערע וועלט ווי די אין וועלכער מיר לעבן. "נוח לו לאדם שלא נברא משנברא," בעסער נישט געבוירן ווערן ווי געבוירן ווערן. דער מקור גייט נאך ווייטער: "און ווען מען איז שוין געבוירן געווארן, איז בעסער פרייוויליג אוועקצוגיין פון דער וועלט ווי צו שלעפן אויף זיך די משא פון א וויסטער, נארישער עקזיסטענץ."

[רעדאקציע-באמערקונג: דער לעצטער געדאנק איז דא נישט איבערגעגעבן געווארן אלס א ראט אדער אלס א פארלייכטערונג פון פערזענליכן ליידן. דער מחבר פארשארפט שאפענהויער'ס פעסימיזם, און זיין פארמולירונג דארף מען נישט פארמישן מיט אן אנערקענונג פון זעלבסטמארד. אין שאפענהויער'ס אייגענער פילאזאפיע זענען זעלבסטמארד און די מעטאפיזישע אפזאגונג פונעם ווילן נישט דאס זעלבע].

די וועלט, לויט דער שאפענהויערישער לערע וואס דער מחבר ברענגט, איז נישט קיין פראדוקט פון א קלוגן, אלגוטן און אלגערעכטן באשעפער. אזא גאט איז, לויט יענער לערע, נישטא. שאפענהויער'ס פאלעמיק שרייבט דעם גלויבן צו דעם אידישן פאלק, וואס האלט זיך פעסט צום לעבן און זוכט דערפאר צו איבערצייגן זיך און אנדערע, אז

דער גאנצער באשאף, און דאס מענטשליכע לעבן אויך, קענען האבן א שכל'דיגן זין. דאס איז זיין קריטישע פילאזאפישע טענה, נישט דער רעדאקציע'ס אורטייל איבער גאט אדער דעם אידישן פאלק.

אין איר תוך איז די וועלט גארנישט אנדערש ווי א בלינדער ווילן צו עקזיסטירן. אזוי אויך די מענטשליכע נשמה, וואס איז נישט אפגעטיילט פונעם מענטשליכן קערפער. דער בלינדער ווילן איז איין איינציגער איבער דער גאנצער וועלט. ער און די וועלט זענען איין און די זעלבע זאך.

אין יעדער איינצלנער זאך ווירקט ער אויף דעם זעלבן בלינדן אופן. ער שטרעבט אין איר צו עקזיסטירן, אן א "פארוואס" און אן א "צוליב וואס".

פון דער גרונט-אייגנשאפט פון דער וועלט, צו זיין א בלינדער ווילן צו אן עקזיסטענץ אן קיין זין, שטאמען אלע אירע צרות און יסורים. עס איז אן אייביגער הונגער, אן אייביגע אומצופרידנקייט מיט זיך אליין. נאר איינצלנע מאמענטן פון צייטווייליגער זעטיגונג, מיט קורצע רגעים פון הנאה, רייסן אים איבער.

אבער קוים האלט די הנאה אן אביסל לענגער, שווענקט זי זיך אויס. אויף איר פלאץ קומען שוואכקייט און שלעפקייט. מען פילט ווידער די ליידגקייט און וויסטקייט פונעם גאנצן זיין. נייע זינלאזע באדערפענישן און ליידנשאפטן הייבן אן פלאגן די נשמה.

דער שאפענהויערישער וועלט-סך-הכל איז דעריבער אזא: אן אומענדליכער, ליידגער, וויסטער חלל שטרעבט שטענדיג זיך אנצופילן. ווילאנג ער איז נישט אנגעפילט, ליידט ער אומדערטרעגליכן ווייטאג. ווערט ער פאר א וויילע פארשטאפט מיט "עקזיסטענץ", שטעלט זיך באלד איין אן אומדערטרעגליכע מידקייט און שוואכקייט.

אין זיין צייט איז שאפענהויער'ס בליק אויפן מהות פונעם מענטשליכן שכל געווען שטארק רעוואלוציאנער. דאס זעלבע איז גילטיג פאר זיין בליק אויף שאפונג אין די אזוי גערופענע העכערע פעלדער פון מענטשליכער קולטור: רעליגיע, פילאזאפיע, מאראל און קונסט.

די דעמאלטיגע פילאזאפיע האט דווקא אין די שאפונגען געזען די אנטפלעקונג פונעם געטליכן תוך וואס הערשט אין דער וועלט, זיין געשטייגערטע און אויסגעלייטערטע שלימות.

פיכטע האט, צום ביישפיל, געלערנט אז דער געטליכער תוך פון דער וועלט איז קלוגע גערעכטיגקייט, א מאראלישע ארדענונג. ממילא איז די עטיק, דער מאראל, די העכסטע אנטפלעקונג פונעם געטליכן מהות. קונסט, רעליגיע און די טעארעטישע געדאנקען-וועלט זענען נאר מדרגות וואס פירן צום העכסטן שטאפל, צום אויפגעקלערטן מאראל.

זיין תלמיד שעלינג האט איבערגעביטן דעם סדר. פאר אים איז דער העכסטער שטאפל פון דער אלועטליכער אנטוויקלונג נישט דער מאראל, נאר די קונסט, די באשעפערישע שיינקייט. דער געטליכער מהות פון דער וועלט, די "סובסטאנץ", איז אין זיין תוך עסטעטיש, א שטרעבונג צו שיינקייט.

שעלינג'ס תלמיד, דער גרויסער העגעל, האט ארויסגעברענגט א גאנץ אנדערן סדר. די סובסטאנץ פון דער וועלט, די גאטהייט וואס לעבט און וועבט אין איר, איז נישט קיין עטישער ווילן און נישט קיין עסטעטיש געפיל. זי איז א לאגישער געדאנק, א גייסט. דעריבער איז די העכסטע געטליכע אנטפלעקונג די פילאזאפיע. איר העכסטער שטאפל איז, אין העגעל'ס אייגענער אנשויאונג, זיין געדאנקען-סיסטעם, אין וועלכן די גאטהייט האט זיך אנטפלעקט אין איר אבסאלוטער שלימות.

דער צד השווה פון די דריי גרויסע מעטאפיזיקער פונעם ניינצנטן יארהונדערט איז געווען, אז זיי האבן געזען אין דער וועלט א פראדוקט פון אן אינערליכער געטליכער שאפונג. זי איז דורכגעזאפט מיט גערעכטיגקייט, שיינקייט און שכל. אין איר אינערסטן מהות איז זי איינס פון די דריי, אדער אלע דריי צוזאמען.

שאפענהויער האט נישט געקענט אויסשטיין אזעלכע רייד. "שארלאטאנען," "שווינדלער" און ענליכע נעמען האט ער געשלעודערט אויף די פילאזאפן. בפרט האט ער נישט געקענט דערטראגן העגעלן מיט זיין "שכל-וועלט".

פאר שאפענהויערן זענען די העכסטע קולטור-פעלדער נישט געווען די העכסטע אנטפלעקונגען פון דער גאטהייט אדער די פולסטע אויפבליאונג פונעם געטליכן מהות. ער האט אינגאנצן געלייקנט, אז אין דער וועלט הערשט א פארנינפט־געטליכער פרינציפ.

פאר אים זענען זיי דווקא געווען א שטרעבונג פונעם זינלאזן וועלט-ווילן אינעם מענטש צו באפרייט ווערן פון זיך אליין און פון דער אייגענער עקזיסטענץ, און דערמיט פון די יסורים וואס זענען פארבונדן מיטן ווילן צו זיין.

דער שכל, וואס האט אינעם מענטש דערגרייכט זיין העכסטע אנטוויקלונג, איז לכתחילה ארויסגעברענגט געווארן פונעם וועלט-ווילן נישט כדי זיך אליין צו דערקענען. ער איז געווען א געצייג אינעם קאמף פאר דער עקזיסטענץ, א דינער וואס פירט אויס די באפעלן פונעם בלינדן ווילן.

פאר דעם צוועק האט דער ווילן אויפגעבויט דורכן שכל א גאנצע וועלט פון פארשטעלונגען, אילוזיעס און דמיונות: אן אומענדליך פארשפרייטן וועלט-חלל און אן אומענדליכע צייט; מאטעריע וואס פילט אן דעם חלל; איינצלע ערשיינונגען וואס ווירקן איינע אויף דער אנדערער; סיבות און ווירקונגען, צילן און מיטלען.

די גאנצע וועלט וואס מיר זען האט די פארשטעלונג אויסגעוועבט און געלייגט ווי א שלייער אויפן תוך פון דער וועלט. הינטער דעם שלייער איז, לויט דער שיטה, גארנישט אויסער דעם בלינדן ווילן צו זיין.

ערשט שפעטער האט דער שכל, וואס זוכט אומעטום סיבות און צילן, אנגעהויבן טראכטן וועגן זיך אליין. זיין אייגענע שאפונג איז אים נמאס געווארן. שוין אין דער אלטער אינדישער פילאזאפיע און אין דעם אידישן "קהלת" האט דער מענטשליכער שכל דערקענט די אייגענע נישטיגקייט און די נישטיגקייט פון דער גאנצער וועלט.

דעם זעלבן אמת האט די רעליגיע נאך פריער געשפירט מיטן געפיל, בפרט אין איר העכסטער געשטאלט. זי ברענגט ארויס דעם געדאנק פון "ביטול היש" און פון הייליגקייט: זי הייבט זיך צום אידעאל פון איינצוימען דעם אייגענעם ווילן און זיך באפרייען פון אים.

אויך דער מאראל קען, לויט שאפענהויערן, נישט אנדערש דערקלערט ווערן ווי פון דעם פילאזאפישן שטאנדפונקט. ער איז געבויט אויפן געפיל פון רחמנות, פון מיטלייד מיטן אנדערן. ווען מיר זען יענעם לידן, דערמאנען מיר זיך אינעם אייגענעם לעבן, וואס איז אין זיין תוך אויך לידן. מיר ווילן אים העלפן גרינגער מאכן די יסורים, ווייל מיר אליין ווילן באפרייען ווערן פון זיי.

אבער די אמת'ע גאולה און ישועה ברענגט דער מאראל, אין דער שיטה, ערשט ווען ער לערנט דעם מענטש זיך צו באהערשן און גובר צו זיין דעם ווילן צום לעבן דורך אסקעטיזם, דאס אפזאגן פון תאוות.

באזונדערס אינטערעסאנט זענען שאפענהויער'ס געדאנקען וועגן דער קונסט און איר באדייטונג פארן מענטשליכן לעבן און דעם וועלט-געשען. אויך דארט זעט ער א דאפלטן פראצעס: קודם א פארקערפערונג פונעם ווילן צו זיין; דערנאך, אויף די העכערע שטאפלען, די פארקערטע שטרעבונג צו אנטלויפן פון דעם זיין.

לפחות אנטלויפט מען פון דעם אייגענעם "איך" אין א וועלט פון שיינע פארמען, אידעען, פארבן און קלאנגען. זיי שליינגען איין דעם "איך" און ברענגען אביסל רו פאר דעם שטענדיג ברעננדיקן "גיהנום" פונעם וועלט-ווילן אין אונז.

אין דער פילאזאפיע פון מוזיק האט שאפענהויער געוויזן א באזונדערע פסיכאלאגישע טיפקייט. ער הייבט די מוזיק צו א מדרגה אויף וועלכער זי איז, לויטן מחבר, פריער נישט געשטאנען ביי קיין פילאזאף. פאר אים איז זי די שפראך פונעם ווילן צום לעבן, א דירעקטער אויסדרוק פונעם וועלטליכן תוך.

און אין דער זעלבער צייט גיט אונז די מוזיק אין אירע העכסטע פארמען א פארוויגונג פונעם לעבנס-ווילן, א בארואיגונג פאר זיין ווייטאג.

ווי מען זעט, איז שאפענהויער'ס פילאזאפיע א משיח'ישע. אין איר צענטער שטייט דער געדאנק פון באפרייאונג און אויסלייזונג, פון א "משיח". אבער עס גייט נישט וועגן באפרייען א באשטימט פאלק פון גלות, ווי אין דער אלטער אידישער רעליגיע, און נישט וועגן באפרייען די נשמה פון זינד, ווי אין קריסטנטום.

שאפענהויער רעדט וועגן באפרייען די גאנצע וועלט. דער מחבר פארגלייכט עס מיט חסידות, וואס האט, לויט אים, אסאך בארירונגס-פונקטן מיט דער שאפענהויער'שער פילאזאפיע. אבער אין חסידות רעדט מען וועגן אויסלייזן די וועלט פון די טומאה-נעצן און קליפות אין וועלכע זי איז אריינגעפאלן. שאפענהויער פארשטייט די וועלט-גאולה און וועלט-ישועה ווי א באפרייאונג פונעם וועלט-ווילן פון זיין אייגענער עקזיסטענץ, און דערמיט א סוף צו דער טראג-קאמעדיע וואס רופט זיך "וועלט".

דאס איז אין די גרונט-שטריכן געווען דער אינהאלט פונעם בוך וואס איז צופעליג אריינגעפאלן אין ניטשע'ס הענט. זיין געמיט איז נאך געווען יונג און צארט, פול מיט פאעזיע און מוזיק. זיין אייגענע געדאנקען-קראפט האט קוים אנגעהויבן שפירן, אז אירע פליגל וואקסן.

מען דארף נישט זוכן אין זיינע לעבנס-גורלות א ספעציעלע דערקלערונג פארוואס זיין נשמה איז אריינגעכאפט געווארן אין דער פילאזאפיע פון יאוש און וועלט-פארליקענונג. זיין יוגנט איז, ווי שוין באמערקט, געווען מער אידייליש ווי טראגיש. די אויסנאמען זענען געווען די קאפ-ווייטאגן און דער אינערליכער נשמה-טרויער וואס באגלייט יעדן יונגמאן, בפרט אזא דיכטערישן, מוזיקאלישן און באגייסטערטן ווי ניטשע, וועמענס פאנטאזיע איז אפט באפליגלט געווארן מיט שטרעבונגען צו ראמאנטישער העלדישקייט.

דער געדאנקען-גאנג זעלבסט האט גענוג אייגענעם צויבער און מאגעטיזם צו דערקלערן זיין בארוישינדיקע ווירקונג אויף א געמיט וואס לעבט זיך ערנסט אריין אין אים. דער וועלט-צער רעדט פון אים אזוי בארעדנדיג, מיט אן ערנסטער קענטעניש פון וועלט און לעבן, אזוי דערהויבן איבערן טאג-טעגליכן געשמועס און געטומל פונעם המון.

ער ברענגט א שארפע קריטיק פון אלץ וואס מען האט ביז דעמאלט געהאלטן פאר אמת און הייליג, און שטעלט פארן איינצלעם א הויכן ציל: אויסלייזן די גאנצע וועלט פון אירע זינלאזע יסורים! נעמען א פערזענליכן אנטייל אינעם פראצעס פון דער וועלט-אנטוויקלונג, אין וועלכן דער מענטש ווערט דורך זיין העכערער קולטור דער גואל און מושיע פון דער גאנצער וועלט!

## וואגנער און דער קולט פונעם גאון

צו דער ווירקונג פון שאפענהויער'ס בוך דארף מען נאך צוגעבן די ווירקונג פון ריכארד וואגנער. מיט אים איז ניטשע געווארן פערזענליך באקאנט כמעט אין דער זעלבער צייט. זיין מוזיק האט ער שוין פיל פריער געלערנט צו שעצן און ליב האבן.

אויך וואגנער איז געווען א תלמיד פון שאפענהויער. זיין רבי האט געלערנט, אז "די מוזיק בכלל איז א מעלאדיע, פאר וועלכער די וועלט איז דער טעקסט." וואגנער האט אויף זיין אייגענער מוזיק געקוקט ווי אויף א מעלאדיע, וואס איר טעקסט איז די שאפענהויערישע וועלט-דערקלערונג.

צו דער מוזיקאליש-פילאזאפישער מיסיע האט וואגנער באוואוסטזיניג געשטרעבט אין זיינע ריזיגע שאפונגען. דעריבער זענען די נעמען שאפענהויער און וואגנער כמעט צוזאמענגעגאסן געווארן אין איין קלאנג און באגריף פאר יעדן וואס האט זיך צוגעהערט צו דער נייער שטרעמונג אין מוזיק און פילאזאפיע.

מען האט אויף זיי געקוקט ווי אויף די נייע, לעצטע נביאים, ווי אויף די גואלים און מושיעים פון דער טאג-טעגליכער עקזיסטענץ. מיט די זעלבע באגייסטערטע און באוואונדערנדיקע בליקן האט אויך ניטשע אויף זיי געקוקט.

אבער עס איז מערקווירדיג: אינעם כאר פון שטימען פון שאפענהויער'ס פילאזאפיע האט נישט אזוי ארויסגעהערט די טיפע, טרויעריג-ברומענדיגע באס-טענער, וואס קלאגן אויפן גורל פון מענטש און וועלט. ער האט מער געהערט די העלערע, קלינגענדיקע, העכערע טענער. זיי רופן צום קאמף קעגן די אלטע אנשוואונגען און אידעאלן, און ווייזן דעם וועג צו דער גאולה.

אין שאפענהויער'ס יאוש-פילאזאפיע האבן פארן יונגן נישטע געברענט אסאך פרייד-פייערן. עס איז געווען א פרייליכע שריפה וואס האט, אין בילדליכן זין, אונטערגעצונדן די גאנצע אלטע קולטור. אלע זיילן פון דער איבערנאטירליכער רעליגיע פאלן צוזאמען. דאס אלטע בילד פונעם אלגוטן, אלגערעכטן און אלקלוגן גאט פאלט אינעם פייער. א שטראם פון לאדערנדיגע פונקען הייבט זיך הויך אין דעם נאכט-הימל.

אין דער גלוט צעקריכט און צעגייט דער אלטער מאראל, מיט זיינע הייליגע באפעלן און זיינע איינצוימנדיקע "מעג" און "טאר נישט." די גאנצע אלטע מעטאפיזיק, וואס האט געוואלט פארשיינערן די וועלטליכע עקזיסטענץ און פאררעדן דעם מענטש די ציין, ווערט פארצערט. די שטויביגע טאג-טעגליכקייט, מיט דעם המון וואס האט זיך געוואלגערט אין איר און געזוכט צו מאכן פון שטויב א מאנטל פאר זיין נאקעטקייט, ווערט אויסגעברענט. דער בילדליכער אויסדרוק געהערט צום מחבר'ס באשרייבונג פון נישטע'ס גייסטיגן אויפברויז, נישט צו א רוף צו גשמיות'דיגער צעשטערונג.

"די לוסט צו צעשטערן איז אויך א שאפנדיקע לוסט," האט דער אנארכיסט באקונין געזאגט. [רעדאקציע-פאריכטונג: דער מקור שרייבט עס צו די 1830 ער יארן; דער באקאנטער זאץ איז פון באקונין'ס עסיי "די רעאקציע אין דייטשלאנד", 1842].

פאר נישטע האט זיך דער לעבן-פינסטערער אומעט פונעם שאפענהויערישן פעסימיזם, אן זיין אייגענעם באמערקן, פארוואנדלט אין א צעשטערנדיגן לעבנס-חשק. דער "הבל הבלים" טאן איז פאר אים אינגאנצן פארשטומט געווארן. עס איז נישט קיין "גארנישט שבגארנישט" צו צעשאקלען אלע יסודות פון א מענטשליכער קולטור און איר שטעלן אויף א גאנץ נייעם פונדאמענט!

צום צעשטערנדיגן חשק איז צוגעקומען דער ריין שאפנדיגער לעבנס-חשק: אויסארבעטן דעם נייעם פונדאמענט און אים אריינברענגען אין לעבן.

פארגעסן מיר נישט: נישטע איז פון נאטור נישט נאר א דיכטער, מוזיקער און דענקער, וואס לעבט און פילט דורך זיינע געדאנקען און הייבט זיי צו דער מדרגה פון א ליידנשאפטליכן עקסטאז. ער איז אויך א רעפארמאטאר און, ווי משונה עס זאל נישט קלינגען ווען מען רעדט וועגן אים, א שטרענגער מאראליסט.

ער פאדערט מיט א הארב ווארט: ווארפט אוועק אלע אייערע אלטע עבודה-זרה'ס! אזוי זאלט איר לעבן! צו דעם זאלט איר שטרעבן! דאס זאלן זיין אייערע לעבנס-צילן!

דאס איז דער קאנטישער "קאטעגארישער אימפעראטיוו," דער אייביגער "דו זאלסט!" וואס האט שטענדיג געלעבט אין נישטע. ער האט א גאנץ לעבן קעגן אים געקעמפט,

אבער דער באפעל האט אים שטענדיג איבערגעשטיגן.

אין דער שאפענהויזער פילאזאפיע זעלבסט, אין דער שיטה וואס זאגט פרינציפיעל אפ יעדע סארט לעבנס-באשטעטיגונג און זעט אן אידעאל אין אפשטילן דעם ווילן צום לעבן ביז צום פרייוויליגן טויט דורך פארהונגערונג, געפינט ניטשע א קוואל פון שאפנדיגן לעבנס-חשק.

[רעדאקציע-באמערקונג: דער מקור'ס שעדליכער אסקעטישער אידעאל איז פרעזערווירט געווארן אלס היסטארישע פילאזאפיע, נישט אלס אן עצה. די אפזאגונג פונעם ווילן און נישטשע'ס שאפנדיגע לעבנס-באשטעטיגונג זענען דער פילאזאפישער קאנטראסט.]

פאר א צייט בלייבט נישטשע'ס הויפט-ציל פונעם פארנינפטליגן לעבן דער זעלבער ווי ביי שאפענהויזער: גובר זיין דעם בלינדן ווילן צו עקזיסטירן אין זיך, זיך ארויסרייסן פון די דמיונות און אילוזיעס מיט וועלכע דער ווילן שפינט ארום זיין בלינדן לעבנס-אימפולס. דער עיקר דארף מען זיך באפרייען פון דער אילוזיע, אז גליק איז מעגליך אויף דער וועלט.

אין א בריוו צו א פריינד פון יענער צייט קריטיקירט ער די סאציאליסטישע באוועגונג, וואס האט זיך פארשפרייט דורך דער אגיטאציע פון פערדינאנד לאסאל. ער ווייזט אן אויף דעם, לויט אים, פרינציפיעלן גרונט-טעות פון לאסאל און פונעם גאנצן סאציאליזם: דעם גלויבן אין דער מעגליכקייט פון גליק.

[רעדאקציע-פארריכטונג: דער מקור גיט לאסאל'ס טויט-יאר אלס 1863. עס איז פארריכט געווארן אויף 1864. די באוועגונג וואס ער האט געגרינדעט איז טעטיג געווארן אין 1863.]

צוזאמען מיט שאפענהויזער שטרעבט נישטשע צו דער גאולה פונעם בלינדן וועלט-ווילן. אבער דווקא דא הייבט ער אן זיך אפצוטיילן פון זיין רבי. די גאולה דארף נישט באשטיין אין א ראדיקאלער אפזאגונג פון יעדן זיין. זי דארף אנגעשטרעבט ווערן אויפן וועג אויף וועלכן די בעסטע מענטשן, די העלדישע עקסעמפלארן פון דער מענטשהייט, האבן זי ביז איצט געזוכט: שאפן העכערע מענטשליכע ווערטן, אין וועלכע דער איינצלנער שטעלט זיך העכער פונעם וועלט-ווילן און זיינע טאג-טעגליכע, זינלאזע שטרעבונגען.

לויט דעם בליק איז דער וועג פארשפארט פארן המון, פאר דער מאסע וואס וועט שטענדיג שטיין אונטערן דרוק פונעם וועלט-ווילן און זיינע אינטערעסן. אבער דעם זין פונעם מענטשליכן לעבן דארף מען בכלל נישט זוכן אין די מאסן אדער אין א לעבן פאר די מאסן.

אין אזא טעות זענען, האלט נישטשע, אריינגעפאלן אלע דעמאקראטישע שטרעבונגען פון דער מענטשהייט, פון קריסטנטום ביז סאציאליזם. דער גלויבן אין די מאסן און דער איבערגעשפאנטער אינטערעס צו זייער גורל זענען פאר אים דער זעלבער גרונט-טעות ווי דער גלויבן אין דער מעגליכקייט פון גליק.

אבער אויסער די מאסן, מיט זייער טאג-טעגליכן יאגן נאך דער אילוועז פון גליק, ברענגט די מענטשהייט ארויס אן אנדערע ערשיינונג: דעם גאון, דעם באשעפער פון נייע גייסטיגע וועלטן; דעם העלד וואס ווערט געטריבן צו זיינע מעשים נישט דורכן בלינדן ווילן צו גליק, נאר דורך א באוואוסטזיניגער שטרעבונג צו גרויסקייט און שיינקייט.

ווי וויסט און נישטיג די וועלט זאל נישט זיין, און לויט דעם בליק איז דער גרעסטער טייל פון איר טאקע וויסט און נישטיג, פארשיינערט דער גאון איר. ער גיט איר א זין און א ציל. אין דער שפראך פון חסידות וואלט נישט געקענט זאגן: דער גאון איז דער תיקון פונעם וועלט-ווילן.

ווען נישטע טראכט דעמאלט וועגן דעם גאון, שטייען פאר זיינע אויגן די געשטאלטן פון שאפענהויער און וואגנער. וועלכע וועלטן האבן זיי געשאפן! וועלכע וואונדער פון גייסט און געפיל האבן זיי אנטפלעקט!

די גאולה פונעם בלינדן וועלט-ווילן קען, פאר נישטע אין יענער צייט, געפונען ווערן נאר אין די וועלטן וואס דער גאון שאפט. ער, נישט דער מענטש בכלל, איז די קרוין פונעם באשאף. פאר אים און צוליב אים איז כדאי צו לעבן אויף דער וועלט.

מיט דעם קולט פונעם העלד און פונעם גאון, מיט דעם רוף צו לעבן אין זיינע וועלטן און צוליב אים, פארלאזט נישטע די גרענעצן פון שאפענהויער'ס פילאזאפיע און שטעלט זיך אויף די אייגענע פיס.

ער הייבט אן דורכברעכן זיין אייגענעם וועג אינעם פילאזאפישן געדאנק. דער וועג גייט אין דער ריכטונג אין וועלכער עס זענען פאר אים געגאנגען אנדערע פארלייקענער פון דער מאסע און פארהייליגער פונעם "העלד": ברונא באוער, קארלייל און עמערסאן.

נישטע'ס פילאזאפישע אנשויאונגען האבן אין פארשידענע צייטן אנגענומען פארשידענע געשטאלטן. אבער דער גלויבן און די ליידנשאפטליכע בענקשאפט צום העכערן סארט מענטש, דעם באשעפער פון נייע גייסטיגע וועלטן וואס יאגט זיך נישט נאך גליק, זענען געבליבן די צענטראלע זון.

ארום דער זון האבן זיך געדרייט אלע זיינע געדאנקען. צום סוף האט דער גלויבן זיך פארוואנדלט אין דער לערע און דער פרעדיגונג פונעם "איבערמענטש".

## **ב. ראדיקאלער פאזיטיוויזם און סקעפטיציזם**

### **לעבן, נאטור און אייגעננוץ**

וואס מער הויפט-געוויכט נישטע האט געלייגט אויף די פריידן פון לעבן צוליב דעם גאון און אין דעם גאון'ס וועלטן, אלץ מער האט ער זיך דערווייטערט פון שאפענהויער, פונעם פעסימיסטישן לעבנס-בליק און פון דער מעטאפיזישער אויסטייטשונג פון דער נאטור בכלל.

די קריטיק פון רעליגיע און גלויבן אין גאט, דער עיקר פונעם הערשנדיקן קריסטנטום מיט זיין ליבע צו די ארעמע מאסן און רחמנות אויף די ליינדדיקע אינעם נאמען פון "גליק," האט ניטשע אריינגעפירט אין דער וועלט פונעם מאדערנעם ראדיקאלן געדאנק.

ער האט נישט פארלוירן זיין זעלבסטשטענדיגקייט. אבער ער האט זיך געפילט איינס מיט די גייסטיגע שטרעמונגען, אין וועלכע דער ראדיקאליזם האט מיט די מיטלען פון דער וויסנשאפט, בפרט נאטור-וויסנשאפט, אנגעהויבן אונטערצושווענקען די פונדאמענטן פון דער אלטער גייסטיגער וועלט.

עס הייבט זיך אן א צווייטער פעריאד אין ניטשע'ס לעבן און שאפונג. דער פעריאד האט זיך אויסגעפארעמט און אנגעהאלטן ביזן סוף פון די 1870 ער און אנהויב פון די 1880 ער יארן, ביז דער צייט פון זיין אייגענער פילאזאפישער וועלט-אנשוואונג, דעם "זאראטוסטרא"-פעריאד.

די שאפענהויערישע מעטאפיזיק ווערט ביי אים צוריקגעשטויסן דורכן מאדערנעם פאזיטיוויזם. דער טראכט נישט וועגן דעם באהאלטענעם תוך פון דער וועלט, נאר וועגן אירע ערשיינונגען, ווי זיי ווייזן זיך פאר אונזערע חושים און אונזער דערפארונג.

אבער אויך דא גייט ער אביסל ווייטער ווי די ריכטונג צו וועלכער ער שליסט זיך אן. דער פאזיטיוויזם פון קאמט און ספענסער לאזט צו די עקזיסטענץ פון וועלט-יסודות וואס דער שכל קען נישט משיג זיין. ער זאגט זיך נאר אפ זיך מיט זיי צו רעכענען, ווייל דאס וואלט ממילא געווען אן אומזיסטע מ.

אזוי בלייבט נאך, אויף א דאגמאטישן אופן, א שטיקל "יענע וועלט" וואס שטייט הינטער דער וועלט, אפילו מיר ווייסן זיכער אז מיר קענען נישט אריינדרינגען אין איר.

ניטשע איז שטארק מסופק צי עס איז בכלל דא אן אנדער מין זיין ווי דאס וואס מיר קענען דורך די חושים און דורך דער וויסנשאפטליכער דערפארונג. זיין פאזיטיוויזם איז געבויט אויף א סקעפטישן פונדאמענט. ער צווייפלט אין יעדער מעטאפיזיק וואס וויל אונז דערציילן וועגן דעם באהאלטענעם תוך פון דער וועלט. ער וויל אפילו נישט זיכער אננעמען, אז אזעלכע באהאלטענע יסודות עקזיסטירן.

דעריבער פילט ער זיך נאך זיכערער אין דער וועלט פון דערפארונג און וויסנשאפט. דא ווערט ער א באגייסטערטער אנהענגער פונעם דארוויניסטישן אנטוויקלונגס-געדאנק, כאטש ער איז נישט מסכים מיט יעדן פרט אין וואס די דארוויניסטן גלויבן. דאס איז דער מחבר'ס אויסטייטשונג פון דעם פעריאד; ניטשע'ס באציאונג צו דארוויניזם איז נישט קיין פשוטע צושטימונג צו אלע זיינע טענות.

זיין קינסטלעריש-דיכטעריש געמיט זוכט אויך דא, ווי אומעטום, איבערצוועצן די געדאנקען אין געפילן און צו שטייגערן די געפילן ביז דער העכסטער ליידנשאפט. דער דארוויניזם ווייזט אים די אומגעהויערע מאכט פונעם לעבן אין דער פלאנצן-און חיות-וועלט, און די אומצאליגע לעבנס-פארמען וואס שפרינגען ארויס אינעם פראצעס פון

ביאלאגישער אנטוויקלונג. ניטשע ווערט בארוישט פון דער נישט איינצוצויםענדער מאכט וואס רופט זיך וועלט-לעבן.

די אויסדרוקן פון לעבנס-קראפט אין דער נאטור, מיט איר עקשנ'דיגן און אכזריות'דיגן קאמף פארן לעבן, זענען פאר אים אזוי געוואלדיג, גרויס און שיין, אז ער קוקט איצט אויף דער שאפענהויערישער גאולה פונעם וועלט-ווילן ווי אויף א קינדערישע נארישקייט. אנטלויפן פונעם לעבן אין אויסגעטראכטע מענטשליכע וועלטן זעט אים אויס איבעריג.

ניטשע לעבט דא דורך א מין רוסא' ישן "צוריק צו דער נאטור." וואס קען זיין שענער און פרייליכער ווי די רוישנדיקע קוואלן פון לעבן וואס שיסן ארויס פון אלע זייטן אין דער נאטור? וואס קען זיין רייכער ווי די פילפארביגע פארמען וואס דער קאמף פארן לעבן ברענגט ארויס?

אנשטאט דער שאפענהויערישער גאולה-מיסטיק ווערט ביי ניטשע געבוירן א נייער אידעאלער פרינציפ. מיט אים מעסט ער די עקזיסטירנדיקע קולטור, און דורך אים וויל ער ארויסברענגען דאס העכסטע גוט פארן מענטש אויף דער וועלט. דעם פרינציפ קען מען אנרופן: "לעבן אין א פרייליכן קאמף פארן לעבן."

פריער האט ער געזען אין די העכערע גייסטיגע וועלטן א מקלט, וואו דער מענטש אנטלויפט און באפרייט זיך פונעם בלינדן ווילן צום לעבן. איצט זעט ער אין זיי נישט מער ווי א פארקרימונג פון דער נאטור און פון איר פרייער שאפונג, וואס לייגט נישט ארויף קיין צוים אויפן יחיד.

אין דער נאטור זעט ער איצט אן אנגעשטרענגטן, פרייען קאמף פון לעבעדיגע באשעפענישן פאר א פול לעבן מיט אלע חושים און איברים. זיי ווערן נישט איינגעצוימט דורך געזעצן, מנהגים אדער "מאראלישע" פארשריפטן.

דער עגאזם, דער אייגעננוץ, איז לויט דעם בליק דער טרייב-כוח פון יעדן נאטירליכן געשען. אין דער לעצטער שורה איז ער אויך דער וועלט-פרינציפ וואס ברענגט ארויס די העכסטע פארמען פון ביאלאגישער אנטוויקלונג.

דער מאראל, בפרט דער קריסטליכער וואס בויט זיינע אידעאלן אויף "ואהבת", אויף ליבע צו אנדערע מענטשן, איז דעריבער פאר ניטשע אין דעם פעריאד אן אפזאגונג פון די נאטירליכע וועלט-יסודות, א "פארברעכן קעגן דער נאטור."

די אפזאגונג שטאמט, לויט אים, נישט פון א העכערער דערקענונג פונעם וועלט-ווילן, נאר פונקט פארקערט: פון אן אפגעשוואכטן ווילן, פון אן אויסגעברענטן לעבן וואס האלט ביים אויסגיין. דעריבער דארף, האלט ער, געפירט ווערן א שטארקער קאמף קעגן קריסטנטום און "מענטשן-ליבע" אינעם נאמען פונעם עגאזם. נאר ער איז בארעכטיגט צו פארנעמען דעם טראן וואס קריסטנטום האט זיך צוגענומען, ווייל ער איז דער אויסדרוק פונעם לעבנס-דראנג וואו עס גלימט נאך א פונק פון לעבן.

די ווידער-אנערקענונג פונעם עגאזים, וואס אלע מאראלישע סיסטעמען האבן געהאלטן פאר דער גרונט פון אלעם שלעכטן, ברענגט ניטשע צו א דענקער וואס איז דעמאלט כמעט אזוי גרונטליך פארגעסן געווארן ווי שאפענהויער פריער.

דאס איז יאהאן קאספאר שמידט. אונטערן פסעוודאנים מאקס שטירנער האט ער אין 1844 פארעפנטליכט זיין שפעטער ווידער בארימט געווארענעם בוך, "דער איינציגער און זיין אייגנטום".

מיט דרייסיג יאר פאר ניטשע האט שטירנער שוין געשאסן זיינע פיילן קעגן אלע אידעאלן פון מענטשן-ליבע. ער האט באקעמפט סיי די רעליגיעזע, סיי די ריין אפיקורסישע און אטעאיסטישע אידעאלן, ווי די וואס לודוויג פייערבאך און דער דעמאלט הערשנדיקער פאר-מארקסיסטישער סאציאליזם האבן געפרעדיגט.

שטירנער האט אויך צום ערשטן מאל ערנסט אויסגעשפרייט די פאן פונעם עגאזים אלס דער איינציגער פרינציפ וואס דארף באהערשן אלע מענטשליכע מעשים. אין די אידעאלן פון דער מענטשהייט און אין דער מסירת נפש פאר זיי, פון רעליגיעזע ביז מאראלישע און סאציאליסטישע, האט ער געזען נאר "רוחות" און "קינדערייען". דאס הייסט פארבלענדונגען פונעם מענטשליכן שכל, וואס איז נאך נישט דערוואקסן צו א קלארן איינזען אינעם אמת'ן מהות פון דער זאך.

די אלע רוחות און קינדערייען, אין וועמענס נאמען מען וויל לייגן קייטן אויפן פרייען מענטש, מוזן, לויט שטירנער, אפגעשאפט ווערן. דער מענטשליכער עגאזים זאל זיך קענען אומגעשטערט אויסלעבן.

ניטשע שטימט איבעראין מיט שטירנער'ס גרונט-געדאנקען אין דעם פרט. ער ענדערט און פארטיפט זיי אבער אין אסאך פונקטן. דער פארגלייך מיינט דא א געדאנקען-קרבן; ער איז נישט קיין באווייז אז ניטשע האט דירעקט גענומען זיין לערע פון שטירנער.

שטירנער האט נישט גענוג טיף אריינגעבליקט אינעם פראצעס וואס האט ביי דער מענטשהייט ארויסגערופן די "רוחות" און "קינדערייען". אלץ וואס ער קען אונז דערציילן וועגן זיי שעפט זיך אויס אין דער מאגערער באמערקונג, אז זיי זענען א פראדוקט פון טעות'ן אין פשט, גרייזן פונעם מענטשליכן שכל.

מיט זיין שארפן אנאליז און גלאנצנדיקער בארעדנקייט ווייזט שטירנער, ווי דער אויסגעוואקסענער, באפרייטער שכל שאקלט אראפ דעם כשוף פון אלע אלטע רוחות אין פילאזאפיע, פאליטיק און מאראל. ער רייסט זיך ארויס פון די פארפלאנטערטע נעצן אין וועלכע ער איז ביז דעמאלט געווען א געפאנגענער.

ניטשע קען זיך נישט באגנוגענען מיט אזא ריין ראציאנאליסטישן אופן צו דערקלערן און באקעמפן זיין הויפט-קעגנער, דעם מאראלישן אלטראיזם. ער וויל אריינקלערן אין די טיפערע פסיכאלאגישע מאמענטן וואס האבן געשאפן די רוחות און זייער צויבער איבער דער נשמה.

דערביי ווייזט ער אן אויסערגעווענליכן פארשטאנד פאר דער מענטשליכער נאטור, בפרט פאר די באהאלטענע, האלב-אומבאוואוסטזיניגע פסיכאלאגישע פראצעסן. דורך זיי רעדט דער מענטש זיך אליין איין צו גלויבן אין עפעס וואס גייט, אויפן ערשטן בליק, קעגן זיינע אייגענע אינטערעסן און זיין אייגענער נאטור.

אזוי איז ניטשע געווארן דער פסיכאלאגישער דערקלערער פונעם גייסטיגן שאפונגס-פראצעס אין רעליגיע, מאראל און פילאזאפיע. ער האט צוזאמענגעזאמלט רייכע מאטעריאלן און באפעסטיגט וויכטיגע שטאנדפונקטן, וואס זענען אריין אינעם מאדערנעם וועלט-בליק.

קודם האט ער געוויזן, אז הינטער דעם פשוטן פשט פון די געדאנקען וואס מען פרעדיגט אין די העכערע קולטור-וועלטן, שטעקן באהאלטענע, נישט אויסגעזאגטע הינטער-געדאנקען. זיי זענען דער אמת'ער פירוש אויפן טעקסט.

אין די קלארע געדאנקען טרעטן פאר אונז ארויס גייסטיגע בנינים וואס האבן, לכאורה, זייער ציל און זין אין זיך אליין. זיי זענען געשטעלט אויף ריינע, קלארע לאגישע ארגומענטן וואס שטיצן איינע די אנדערע. אלעס איז געבויט אויף א דערפארונג פון דער ווירקליכקייט אדער אויף א געדאנק וואס איז אין זיך קלאר און ריכטיג. זיי זעען אויס ווי אידעאלע וועלטן פון ריינעם שכל אדער ריינעם יושר, אן קיין ברעקל אייגעננוץ.

אבער אז מען טראכט טיפער אריין אין דער צייט וואס האט זיי ארויסגעברענגט און אין די מענטשן וואס האבן זיי געשאפן, אנטפלעקן זיך טונקעלע אינסטינקטן, עגאסטישע אינטערעסן און ברענענדיגע לעבנס-פארלאנגען. זיי ווירקן האלב אדער אינגאנצן אומבאוואוסטזיניג און דיקטירן די כלומרשט אידעאליסטישע, אן-פניו'דיגע וועלטן פון ריינעם שכל און יושר.

יענע "רוחות", ווי שטירנער רופט זיי, וואס האבן פארטונקלט די מענטשליכע מוחות און זיי אפגעשטויסן פונעם נאטירליכן עגאזם, זענען אליין א פראדוקט פונעם עגאזם און דעם ברענענדיגן לעבנס-דארשט, לערנט ניטשע. דער דארשט איז פארשידן ביי פארשידענע מענטשן לויט זייערע לעבנס-אומשטענדן און, אין זיין היסטארישער פארמולירונג, זייער אפשטאמונג.

## די געשיכטע פון מאראל

פארן "ניטשעאניזם" איז באזונדערס וויכטיג געווען זיין פסיכאלאגישע קריטיק פון די אידעאלן און פרינציפן וואס הערשן אינעם מאראל. זיי באשטימען ווי מען שאצט אפ די לעבנס-ערשיינונגען, בפרט מענטשליכע, לויטן מאסשטאב פון "גוט" און "בייז", "טוב" און "רע".

צוזאמען מיט בענטהאם, מיל און אנדערע פאזיטיוויסטן און עמפיריקער לייקנט ניטשע, אז אונזערע מאראלישע באגריפן קענען שטאמען פון אן איבערוועלטליכן גאט, וועמענס עקזיסטענץ ער לייקנט, אדער פון א מעטאפיזישער סובסטאנץ וואס בלאזט אריין איידעלע געפילן אין אונזער נשמה.

דער ווארצל פון אונזערע מאראלישע געפילן און באגריפן איז, לויט דער דאזיגער דערקלערונג, דער עגאאיסטישער נויץ. ביז דעם רעזולטאט גייט נישט צוזאמען מיט די אוטיליטאריסטן. אבער דא טיילן זיך זייערע וועגן. נישטע אנטוויקלט זיינע אייגענע "אפיקורסישע", "אנטי-מאראלישע" געדאנקען, וואס וואלטן אפגעשראקן יעדן ערליכן, גוט-מיינענדיגן פאזיטיוויסט.

דער מחבר שרייבט, אז אן קיין קענטעניש פון קארל מארקס און זיין קלאסן-קאמף-טעאריע אנטפלעקט נישטע אין דער געשיכטע פון מאראל די ווירקונג פון א טיפן קלאסן-קאמף. אין דעם מענטשליכן מאראל שפילט זיך אפ א קאמף צווישן צוויי וועלט-אנשוואונגען: די אנשוואונגען און ווערט-שאצונגען פון די פרייע, שטאלצע "הארן", און די פון די אונטערגעיאכטע "קנעכט".

הארן-מאראל און קנעכט-מאראל שליסן אויס איינער דעם אנדערן. וואס ווערט אין איין סיסטעם פאררעכנט פאר גוט, איידל און חשוב, ווערט אין דער אנדערער פאררעכנט פאר בייז, געמיין און שפל.

אין אנהויב איז דער מאראל, לויט דער דאזיגער גענאלאגיע, געווען נאר א הארן-מאראל. "איידל" האט געהייסן וואס פאסט פאר אן איידל-געבוירענעם, א מיטגליד פונעם הערשנדיקן אדלשטאנד. "געמיין" האט באדייט וואס פאסט פארן פשוטן המון. דאס דייטשע ווארט "שלעכט" האט פריער געהאט דעם טייטש פון "שליכט", פשוט.

"גוט" און "שלעכט" האבן אין אנהויב באצייכנט דעם געזעלשאפטליכן ראנג און יחוס. גוט איז געווען וואס פאסט פאר די הערשנדיקע און פירט צו הערשאפט; שלעכט איז געווען וואס פאסט פארן פשוטן, באהערשטן המון און איז פארבונדן מיט הכנעה און קנעכטשאפט.

ערשט די קלאסן-איינטיילונג און די אפשאצונג פון מעלות און חסרונות לויט יחוס, לויט דער אפשטאמונג פון הויך אדער נידריג געשטעלטע מענטשן אויף דער געזעלשאפטליכער לייטער, האט לויט נישטע ארויסגעברענגט די מאראלישע ווערט-שאצונג. מען האט אנגעהויבן איינטיילן אין מידות טובות און חסרונות לויט א ריין מאראלישן "הויך" און "נידריג".

מאראליש הויך, לויבנסווערט און חשוב זענען געווען די מעלות וואס האבן באצירט דעם הערשנדיקן שטאנד: פיזישע גבורה, העלדישקייט, אומדערשראקנקייט אין קריג, רייכטום, מאכט און געוואלד איבער די מאסן. קיין פונק פון רחמנות, ליבע צום שכן, יושר אדער רעספעקט פאר יענעם רעכט איז, לויט דעם בילד, נישט געווען אין די ערשטע אידעאלן פון "גוט". דאס וואלט זיך נישט געלוינט פאר די לעבנס-אינטערעסן פון די הערשנדיגע.

ווי אזוי האט זיך דער גאנצער מאראלישער וועלט-בליק דערנאך איבערגעביטן? ווי אזוי איז דאס וואס איז געווען "גוט" פאר די הערשנדיקע, פארשריגן געווארן אינעם עפנטליכן באוואוסטזיין אלס א חסרון, א געמינהייט פאר וועלכער יעדער דארף זיך שעמען?

דאס איז געקומען דערפון, אז אינעם עפנטליכן באוואוסטזיין האט די מאראל פון די קנעכט, פונעם המון און פון די שוואכע, געוואונען די אויבערהאנט.

דער אונטערגעיאכטער המון, וואס האט געליטן פונעם הערשנדיקן קלאס, האט פארשטייט זיך געהאט אנדערע באגריפן וועגן גוט און שלעכט. ער האט געליטן און געוואלט, אז מען זאל מיטליידן מיט אים און רחמנות האבן אויף אים. דעריבער איז רחמנות געווארן פאר אים א הויכע, לויבנסווערטע מידה.

ער האט נישט געהאט די קראפט און דעם מוט זיך צו שטעלן אין אן אפענעם קאמף קעגן זיינע באדריקער. דעריבער האט ער אנגעהויבן פילן, אז אונטערדריקן א מענטש איז אן עולה, און אז יושר פאדערט אלע זאלן זיין גלייך. אזוי האט ער, לויט ניטשע'ס דערקלערונג, ארויסגעברענגט דעם געדאנק אז אלע מענטשן זענען פון געבורט גלייך.

ווייל ער האט געמוזט ליידן פונעם שטארקערן, האט ער זיך געטרייסט מיט דער מאראלישער גלויבונג, אז אין תוך איז ער א חשוב'ערער מענטש ווי דער שלעכטער געוואלד-מענטש און באדריקער. אומרעכט ליידן איז, אין זיין אנשויאונג, א העכערע און מאראליש שטארקער מדרגה ווי אומרעכט טאן.

ווען דער געבראכענער, שוואכער המון האט איינגעזען, אז אויף דער וועלט האט ער נישט קיין האפנונג אויף באפרייאונג, האט ער געבויט זיין האפנונג אויפן גלויבן אין יענער וועלט. דארט ווארט א גערעכטער משפט פאר צדיקים און רשעים, און א גערעכטער גאט וואס האט ליב די ארעמע, קראנקע, ליידיגדיקע, געבראכענע און אונטערטעניגע. ער וועט זיי באלוינען פאר זייער ליידן און באשטראפן די רשעים מיט גיהנום.

אזוי איז, לויט דער טעאריע, אויסגעוואקסן דער "קנעכט-מאראל": מענטשן-ליבע, יושר און רחמנות, צוזאמען מיט א הויכער אפשאצונג פון ליידן און אסקעטישער זעלבסט-באגרעניצונג. דער מאראל האט געגעבן דעם המון די פסיכאלאגישע מעגליכקייט צו לעבן אויף דער וועלט און געדולדיג איבערצוטראגן זיינע יסורים.

דער רעליגיעזער גלויבן, וואס האט זיך געשטיצט אויפן המון און געדארפט רעכענען זיך מיט זיינע געדאנקען און האפנונגען, האט דעם מאראל אויפגעהויבן צו דער מדרגה פונעם הערשנדיקן מאראל. אויך דער שטאלצער, פרייער הערשער האט געדארפט בייגן זיין קאפ פאר אים. אויב נישט אין זיין ווירקליכן לעבן, כאטש אין די טיפענישן פונעם געוויסן, וואס ניטשע באשרייבט ווי פארקערענקלט דורכן בליק פונעם ליידיגדיקן און שוואכן מענטש.

[רעדאקציע-באמערקונג: "הארץ" און "קנעכט" זענען דא די נעמען פון ניטשע'ס פילאזאפישע קאטעגאריעס. די באשרייבונג איז נישט א באשטעטיגטער איינציגער חשבון פון דער געשיכטע פון רעליגיע אדער מאראל, און נישט א רעדאקציע-אורטייל אז רחמנות, גלייכקייט אדער הילף פאר שוואכע זענען שלעכט. דער מחבר'ס דערקלערונג און קריטיק זענען פרעזערווירט געווארן.]

ניטשע'ס פסיכאלאגישער אנאליז, וואס דערקלערט די פארשידנקייט פון מאראלישע באגריפן דורך די פארשידנקייט פון דער לעבנס-לאגע און קלאסן-לאגע פון זייערע באשעפער, קלינגט פארן מחבר שטארק מארקסיסטיש.

ער זעט אויך א מארקסיסטישן קלאנג אין ניטשע'ס איבערצייגונג, אז דער מאראל, דאס איינטיילן פון מעשים, שטרעבונגען און אייגנשאפטן אין טוב און רע, האט צוליב אזא אפשטאם נישט קיין זעלבסטשטענדיגן ממשות. אין ניטשע'ס ראדיקאלן בליק איז ער א שעדליכע אויסטראכטעכץ פון וועלכער א בר-דעת דארף זיך באפרייען. דער פארגלייך מיט מארקסיזם איז דער מחבר'ס; עס מיינט נישט אז יעדע מארקסיסטישע לערע נעמט אן דעם זעלבן אורטייל איבער מאראל.

פונדעסטוועגן איז ניטשע אויך אין זיין "קלאסן-טעאריע" ווייט פונעם מארקסיזם. פאר אים איז די איינטיילונג אין הערשער און באהערשטע נישט א פראדוקט פון ריין עקאנאמישע פראצעסן. דער מחבר קריטיקירט, אז ניטשע האט בכלל נישט געהאט א חוש פאר עקאנאמישע פראגן. אין דעם פרט איז ער נישט ארויס פון דער טיפער אומוויסנהייט וואס האט, לויטן מחבר, געהערשט ביים געווענליכן געבילדעטן בירגער פון זיין צייט.

אנשטאט עקאנאמישע פראצעסן מיט זייער קלאסן-קאמף זענען פאר אים אין פארגרונט געשטאנען צוזאמענשטויסן פון פעלקער און דאס וואס ער באשרייבט מיט דער היסטארישער שפראך פון "ראסן-קאמף". א שטארקערע, אין זיין טערמינאלאגיע "העכערע", גרופע באזיגט א שוואכערע, "נידריגערע", און ווערט איר הערשנדיקער קלאס.

אויב דאס קומט פאר אינערהאלב איין פאלק, ווערן די שטארקערע מענטשן מיט דעם באפעלנדיגן כאראקטער די בעלי-בתים איבער די שוואכע. זיי צווינגען ארויף זייער הערשאפט און שאפן א יחוס-שטאנד, וואס גיט איבער די הערשערישע מסורה צו גאנצע דורות.

[רעדאקציע-באמערקונג: דער מקור רעדט דא פון "העכערע" און "נידריגערע ראסן" און פון "איידל בלוט". די היסטארישע השערה איז פרעזערווירט געווארן אלס א טייל פון דער באשרייבונג, אבער נישט איבערגעגעבן געווארן אלס א ביאלאגישער פאקט אדער א בארעכטיגונג פון ראסישער הערשאפט].

דער אדלשטאנד האט, לויט דעם בילד, ארויסגעברענגט דעם הארן-מאראל פון העלדישקייט, נצחון און גבורה, וואס ניטשע האלט פאר נאענט צו דער נאטור. זיינע סימפאטיעס זענען אויף דער זייט פון די הארן און זייער מאראל, בשעת מארקס'ס סימפאטיע איז אויף דער זייט פון די דעמאקראטישע מאסן.

דער אריסטאקראטישער גרונט-שטריך פון ניטשע'ס אנשוואונגען, וואס דער מחבר פארבינדט ווידער מיט זיין פוילישער משפחה-מסורה, האט אים אויך געטריבן זיך ראדיקאל אפצוטיילן פון דער פאזיטיוויסטיש-אוטיליטארישער שולע. עס גייט וועגן די קאנסעקווענצן פון דער טעאריע פונעם עגאליסטישן נוץ פארן מענטשליכן מאראל.

די אוטיליטאריסטן האבן געגלויבט, אז אינעם יסוד פון יעדער מענטשליכער נשמה, ווי פון יעדער לעבעדיגער באשעפעניש, ליגט א שטרעבונג צו גליק. גליק האבן זיי זיך פארגעשטעלט ווי א סומע פון תענוגים און הנאות. זוכן הנאה און אויסמיידן ליידן זענען פאר זיי די גרונט-שטרעבונגען פון יעדן לעבן.

פון דעם שטאנדפונקט, וואס דער מחבר האלט נאך אין זיין צייט פארן הערשנדיקן אין דער מאדערנער וועלט-אנשוואונג, האבן זיי ארויסגעברענגט דעם מאראל-פרינציפ: "דער גרעסט מעגליכער גליק פאר דער גרעסט מעגליכער צאל מענטשן."

ניטשע באקעמפט דעם פרינציפ און איז קעגן יעדער ריכטונג וואס שטעלט זיך איין פאר די אינטערעסן פונעם רבים, פון דער מערהייט. ער לייקנט דעם ביאלאגיש-פסיכאלאגישן פונדאמענט פון דער טעאריע. לויט זיין אריגינעלן בליק איז לעבן נישט געבונדן צו א שטרעבונג צו גליק אדער צו אן אנטלויפן פון יסורים.

די שטרעבונג פונעם לעבן איז צו לעבן, אין פרייד אדער אין צער. דאס לעבן שטעלט זיך נישט דעם ציל צו האבן וואס מער הנאות און וואס ווייניגער ווייטאג. עס וויל קאמף, ארויסברענגען קראפט און גבורה, דערגרייכן נצחונות.

דעריבער זענען יסורים, לויט ניטשע, א נויטווענדיגער עלעמענט פונעם לעבן. זיי טרייבן צום קאמף, שארפן דעם ווילן צו נצחון, פארשטארקן די לעבנס-אימפולסן און מאכן דעם אינהאלט רייכער. באזונדערס מערקווירדיג זענען די פסיכאלאגישע אנאליזן אין וועלכע ער זוכט אויפצואווייזן, אז אין ליידן זעלבסט קען זיך באהאלטן אן עלעמענט פון ליידנשאפטליכן חשק.

דער קאמף מיט די יסורים, וואס לערנט דעם מענטש אויסצושמידן זיין ווילן הארט ווי שטאל, איז פאר אים דער וויכטיגסטער זין פונעם לעבן. די העכסטע הנאה איז די הנאה פונעם נצחון איבער די יסורים, פונעם שאפן לעבן אין אן אנגעשטרענגטן קאמף קעגן אלע שטערנדיקע כוחות.

אפצושאפן יעדן ווייטאג וואלט, לויט דעם בליק, געהייסן אפשטעלן דעם טרייב-כוח פון ביאלאגישן פארשריט. מען וואלט ביים לעבן אוועקגענומען די העכסטע מאמענטן פון הנאה: דעם פרייליכן טריאומף איבער די אפגורנטן פון ליידן.

נישט אלע זענען מסוגל צו שטייגערן אין זיך די לעבנס-אימפולסן צו אזא מדרגה פון גבורה און פרייד אין יסורים. אבער צו דער מדרגה, האלט ניטשע, שטרעבט דאס לעבן. ער פארגלייכט עס מיט דער נאטור, וואו אומצאליגע באשעפענישן ווערן פארלוירן אינעם קאמף פאר דער עקזיסטענץ און נאר א טייל דערהאלט זיך.

פון דעם ציט זיין לערע א שווערע קאנסעקווענץ: א רחמנות-מאראל אדער אן אוטיליטארישער מאראל, וואס וויל העלפן דער ליידנדיקער מערהייט און איר באשיצן פונעם קאמף, ווערט פאררעכנט פאר א רעאקציאנערע מאכט. זי זאל, לויט אים, אפשטעלן דעם פארשריט, די אנטוויקלונג און אויסבילדונג פון שטארקערע מענטשליכע נאטורן.

דער מקור פארשארפט דעם געדאנק: דער רחמנות-מאראל ברענגט ארויס "א פארעוון לעבן פון ווערעם, וואס קריכן אין מיסט און זענען גליקליך אין זייער מיסט, א לעבן אן קאמף און אן שאפונג. זאלן די מיליאנען, די פיל-צו-פילע, גיין צו גרונט אין זייער ליידן, כדי אינעם שטענדיגן קאמף-פראצעס זאלן זיך אויסבילדן די העכערע נאטורן און געשאפן ווערן די בעסערע ווערק וואס זיי ברענגען ארויס!"

[רעדאקציע-באמערקונג: דער דירעקטער רופ און דערנידערנדיגער פארגלייך זענען פרעזערווירט געווארן אלס די שווערסטע זייט פון דער היסטארישער טענה. דער מחבר קריטיקירט זי אין דער קומענדיגער פאראגראף. דאס איז נישט אן אנערקענונג פון ליידן אדער פארנאכלעסיגן אנדערע אלס א מיטל פון פארשריט.]

אזא לערע, זאגט דער מחבר, איז זיכער אוממאראליש און פאשט אין פנים אלע באגריפן פון גוט און שלעכט וואס מען האט ביז דעמאלט געלערנט. אבער פאר נישטע זענען דער מאראל און די רעליגיע דווקא דער ערגסטער סם וואס פארגיפטעט די מאדערנע קולטור. קודם כל דארף מען, אין זיין אנשויאונג, זיך באפרייען פון דעם סם.

## דער שכל און זיין גרענעץ

מיטן זעלבן באזונדערן מוט מיט וועלכן נישטע צעטרייטלט די יסודות פונעם מאדערנעם מאראל, קריטיקירט ער די אנדערע יסודות פון אונזער קולטור-לעבן און דעם הערשנדיגן פילאזאפישן געדאנק. נישט נאר רעליגיע און מעטאפיזיק, נאר אויך די הייליג געהאלטענע זיילן פון שטאט און רעכט, משפחה-לעבן און אייגנטום, ליבע צום פאטערלאנד און נאציאנאליזם, ווערן אנגעגריפן מיט דער זעלבער שארפקייט.

אומעטום זוכט ער אויפצודעקן די פסיכאלאגישע מאמענטן וואס האבן געשאפן די "הייליגטימער." ער ווייזט אן אויפן עגאיסטישן לעבנס-טרייב וואס ליגט אין זייער יסוד, און דערקלערט ווי און פארוואס די גרונט-טרייבן זענען פארקרימט געווארן אין דער מענטשליכער קולטור.

באזונדערס ווערטפול פאר זיין ווייטערדיגער פילאזאפישער אנטוויקלונג און פארן מאדערנעם געדאנק איז זיין קריטיק פון מעטאפיזיק און פון דער טעארעטישער שכל'דיגער דערקענונג.

נישטע שליסט זיך דא אן צו די ריכטונגען וואס זעצן אראפ דעם ווערט פונעם מענטשליכן שכל אלס א מיטל פון טעארעטישער דערקענונג. דאס איז נישט קיין חידוש ביי א דענקער וואס איז אויפגעצויגן געווארן אויף שאפענהויזערס פילאזאפיע. דארט איז דער שכל, מיט אלע זיינע אמת'ן, נאר א געצייג אין די הענט פונעם בלינדן, נישט שכל'דיגן וועלט-ווילן.

אריגינעל איז נישטע'ס דערקלערונג פון וואו די "אייביגע געזעצן" נעמען זיך, וואס זענען א "מוז" פארן שכל און דער דערקענונג. יעדער מענטשליכער שכל גלויבט, אז עס איז דא א רוים, א וועלט-חלל אין וועלכן אלע זאכן געפינען זיך; א סובסטאנץ וואס פילט אן דעם

חלל; א צייט אין וועלכער אלע וועלט-פראצעסן שפילן זיך אפ; און א סיבתיות, וואס מאכט אז יעדע זאך מוז האבן איר סיבה.

דער שכל גלויבט, אז די אלע זאכן געפינען זיך אינדרויסן פון אים, אין דער נאטור זעלבסט. ער, אדער די מענטשליכע דערקענונג בכלל, געפינט נאר אויס די זאכן ווי זיי זענען אין דער נאטור.

קאנט האט אבער שוין איינגעזען, אז וואס דער שכל זעט אין דער נאטור איז אין תוך נישט אנדערש ווי זיינע אייגענע געדאנקען, וואס ער ברענגט ארויס לויט זיין אייגענער נאטור. ביי קאנט זענען זיי אייביג און אומפארענדערליך, ווייל זיי שטאמען פון דער אייביגער, אומפארענדערליכער נאטור פונעם שכל.

ניטשע שטימט איבעראין מיטן מענטש-באזירטן סוביעקטיוויזם אין קאנט'ס שיטה. אבער ער זאגט זיך אפ פון קאנט'ס מעטאפיזישער אויסטייטשונג. עס איז, זאגט ער, נישטא קיין אייביגע, אומפארענדערליכע נאטור פונעם מענטשליכן שכל.

די געזעצן פונעם פארשטאנד זענען נישט קיין נויטווענדיגע, אומפארענדערליכע אויסדרוקן פון דער מענטשליכער נאטור. זיי זענען צופעליגע השערות, וואס דער מענטש האט געשאפן כדי צו קענען פראקטיש באהערשן די נאטור. די סוביעקטיווע מענטשליכע השערות האבן זיך ארויסגעוויזן אלס נוצליך און האבן זיך, אזוי צו זאגן, אריינגעזעצט אין פלייש און בלוט. זיי ווערן איבערגעגעבן פון דור צו דור.

וועלכע אבסאלוטע אמת'ן קען מען דעריבער אויסזאגן וועגן דער נאטור? נעמען מיר אראפ פונעם חשבון אלץ וואס דער שכל טראכט אויס כדי אריינצוברענגען אן ארדענונג אין דער נאטור, בלייבט נאר איין "אמת": אינדרויסן פון אונז איז דא א כאאס פון איינצלע שפירונגען, פארביגע פונקטן, קלאנגען, גערוכן, מאמענטן פון הנאה און ווייטאג.

דער כאאס טראגט זיך ווי א ווירבל-ווינט אן קיין סדר. אדער, לכל הפחות, קען דער מענטשליכער שכל נישט אויסגעפינען דעם סדר פון דער נאטור, אויב עס איז דארט בכלל דא עפעס ווי ארדענונג און געזעצמעסיגקייט.

אלץ וואס דער מענטש רעכנט מוז זיין אין דער נאטור, איז אפשר א זאך וואס קען אין איר נישט זיין. און פארקערט: וואס דער שכל האלט פאר אוממעגליך, איז אפשר אין דער נאטור א שטענדיגער פאקט.

מיר זענען, צום ביישפיל, זיכער אז אין דער נאטור קען נישט זיין אן אינערליכע סתירה, אז א זאך קען נישט זיין און נישט זיין אין דער זעלבער צייט. אבער אויך דער הויפט-כלל פון דער מענטשליכער לאגיק, אויף וועלכן די טעארעטישע דערקענונג שטייט, איז לויט דעם בליק נישט קיין אמת פאר דער נאטור. ער איז א מענטשליכע השערה, און אפשר נאר אונזער אומפעהיגקייט צו טראכטן א סתירה.

אין זיין קריטיק פון מענטשליכער דערקענונג קומט ניטשע כמעט צו די דריי ניהיליסטישע כללים וואס דער סאפיסט גארגיאס האט אמאל אויפגעשטעלט אין דער

אלט-גריכישער פילאזאפיע: "עס איז גארנישט דא. אויב עפעס וואלט געווען, וואלט מען עס נישט געקענט דערקענען. און אויב מען וואלט עס געקענט דערקענען, וואלט מען עס נישט געקענט איבערגעבן." דער מחבר ברענגט די פארמולע אלס א פארגלייך, נישט אלס א ווארט-ביי-ווארט ציטאט פון ניטשע.

כדי איבערצוגעבן עפעס פארן אנדערן, דארף מען עס פריער האבן געטראכט. אבער יעדע זאך וואס קען ווערן געטראכט אין א מענטשליכן געדאנק איז, אין דער דאזיגער שארפער אויסטייטשונג פון ניטשע, שוין אן אויסגעטראכטע זאך וואס האט נישט צו טאן מיט דער ווירקליכקייט.

דער רוסישער דיכטער טיטשעוו האט געזאגט: "א געדאנק, איינמאל אויסגערעדט, איז א ליגנט". די מענטשליכע שפראך קען נישט אינגאנצן איבערגעבן דעם מענטשליכן געדאנק. ניטשע גייט, אין דער מחבר'ס באשרייבונג, נאך ווייטער: "א זאך וואס קען ווערן געטראכט מוז זיין א פיקציע".

מען קען דעם סך הכל פון זיין געדאנקען-גאנג וועגן טעארעטישער און מאראלישער דערקענונג אויסדריקן מיט דער פארמולע: "קײן זאך איז נישט אמת; אלץ איז ערלויבט". די פארמולע ווערט דא געברענגט אלס דער אויסדרוק פון דעם ראדיקאל-סקעפטישן מאמענט, נישט אלס א ראט צו טאן מעשים אן אחריות.

עס בלייבט נאר דער ווילדער כאאס פונעם לעבן, מיט זיין בארוישנדיקן טאנץ פון הנאה און ווייטאג. פון אים קריסטאליזירן זיך ארויס גרויסע, באוואונדערנסווערטע מענטשליכע העלדן און גאונים, מיט זייערע גרויסע, בארוישנדיקע ווערק.

צוליב די גרויסע מענטשן און ווערק זאל מען לעבן, לויט דעם אידעאל, און זיך אריינווארפן אינעם בארוישנדיגן לעבנס-טאנץ.

דאס איז כמעט דער זעלבער רעזולטאט צו וועלכן ניטשע איז געקומען צום סוף פונעם ערשטן אנטוויקלונגס-פעריאד, ווען ער איז געשטאנען אונטער שאפענהויער'ס איינפלוס. דער זעלבער שלום-אקארד וועט אויך ארויסקלינגען פונעם דריטן און לעצטן פעריאד.

דער געדאנק פונעם העלד, דער גאונישער פערזענליכקייט וואס הייבט אן א קאמף מיט-איר גאנצער סביבה פאר איר פרייער שאפונג און ברענגט ארויס די העכערע קולטור-ווערק, איז די צענטראלע אקס ארום וועלכער ניטשע'ס דענקען האט זיך שטענדיג געדרייט.

אבער אין די פארשידענע פעריאדן האט דער העלד אנגענומען א ביסל אנדערע געשטאלטן. אינעם ערשטן, שאפענהויער'שן פעריאד איז ניטשע, דער דיכטער און מוזיקער, געווען פארליבט קודם כל אינעם קינסטלער, בפרט אינעם מוזיקער.

אינעם צווייטן פעריאד, ווען זיין אינטערעס האט זיך געקערט צו נאטור-וויסנשאפט און פרייער פארשונג, איז זיין ליבלינג געווארן דער פריי-דענקער. דער באקעמפט יעדע אילוויזע און שאפט אפ אלע ווערטן פאר וועלכע דער שכל האט זיך ביז דעמאלט געבויגן.

אינעם דריטן און לעצטן פערטן וועט עס זיין דער נביא, דער "זאראטוסטרא", וואס שאפט נייע ווערטן, נייע לוחות הברית פאר דער מענטשהייט.

דערווייל זענען מיר נאך אינעם צווייטן פערטן. דא איז נישט מער א קריטיקער און א צעשטערער ווי א פאזיטיווער אויפבויער. ער ווייסט, אז דאס אראפנעמען פון דער יעצטיגער קולטור איז נאר א העלפט פון דער נויטיגער ארבעט. א נייע קולטור מיט נייע פרינציפן און צילן דארף קומען אויף איר פלאץ.

אבער די גרונט-שטריכן פונעם נייעם בנין זענען נאך נישט קלאר פאר זיינע אויגן. ער טרוימט פון אן אינטערנאציאנאלן פאראיין פון פריי-גייסטער, וואס זאל איבערנעמען די אויפגאבע פון דער קולטורעלער ווידערגעבורט.

אין דעם צווייטן פערטן איז זיין שאפנדיקער חשק באשטאנען אינעם צעשטערנדיקן חשק. פון זיינע ווערק קלינגען די ווילדע, אפט כמעט צינישע טענער פון דער צולאזענסטער "מאזורקא". די טיפערע, ערנסטע ארגעל-טענער פונעם פליכט-געפיל און פונעם "קאטעגארישן אימפעראטיוו" רייסן זיי קוים איבער.

ערשט ווען די צעשטערנדיקע ארבעט איז געטאן און דער באדן אפגערייניגט מיטן ראדיקאלן קער-בעזעם פון "קייין זאך איז נישט אמת; אלץ איז ערלויבט", הייבט זיך פאר אים אן די צייט פון דער אייגנטליכער פאזיטיווער שאפונג.

די ארגעל-טענער פון דער מאראלישער פליכט רייסן זיך וואס מער אריין אין די שטיפערשע מאזורקא-קלאנגען. צוזאמען ווערן זיי א "זאראטוסטרא"-סימפאניע לכבוד דעם אנגעשטרענגסטן קאמף פארן "העכסטן גוט" אויף דער ערד, לכבוד דעם "איבערמענטש".

## ג. דער זאראטוסטרא-פערטן

### פון צווייפל צו אן אייגענעם אמת

ווען מיר רעדן וועגן די דריי פערטן אין נישטע'ס לעבן און שאפונג, די דריי שטאפלען פון זיין פילאזאפישער אנטוויקלונג, דארף מען זיך נישט פארשטעלן אז ער איז מעטאדיש און סיסטעמאטיש אריבער פון איין פרינציפעלן שטאנדפונקט צום צווייטן.

עס איז געווען אן אומרואיגער, זיגנאגדיגער פראצעס: זיך ארויסרייסן פון איין שטאנדפונקט, זיך אריינרייסן אין א נייעם און אפט ארומשפרינגען אהין און צוריק, אין אלע ריכטונגען.

כמעט אין יעדן מאמענט פון זיין שאפונג זענען דעריבער צוזאמענגעקומען עלעמענטן פונעם שוין איבערגעלעבטן שטאנדפונקט מיט עלעמענטן פונעם נייעם. דערצו זענען געקומען קערנדלעך פון א גאנץ אנדערן געדאנקען-גאנג, וואס האט קיינמאל נישט געשלאגן טיפע ווארצלען אין זיין נשמה. "צוגעפליגענע פייגל" האט זאראטוסטרא זיי גערופן.

דעריבער זענען כמעט אלע ניטשעס ווערק נישט פריי פון אינערליכע סתירות, בפרט אין די דעטאלן פון זיין וועלט-אנשויאונג. אבער אינעם עיקר און בכלל איז ער אין יעדן פעריאד אן אויסגעהאלטענער דענקער. ער איז ליידנשאפטליך געטריי, אזוי לאנג ווי מעגליך, צום צענטראלן אמת וואס שטייט פאר אים אין פארגרונט.

ער פארלאזט דעם אמת און באקעמפט אים מיט דער זעלבער ליידנשאפט, ווען די אינערליכע לאגיק פון זיין דענקען און פארשן פירט אים צו גאנץ אנדערע רעזולטאטן.

ער הייבט אן מיט א דאגמאטישן גלויבן אין אן אבסאלוטן אמת וועגן דעם תוך פון דער וועלט. ער גלויבט, אז שאפענהויער האט דעם אמת אויסגעפונען אין זיין מעטאפיזיק פונעם וועלט-ווילן.

די קרוין פון שאפענהויער'ס פילאזאפיע, דאס פארהערליכן פילאזאפיע און קונסט אלס א גאולה פונעם בלינדן ווילן צו זיין, ווערט דער פונדאמענט פון ניטשע'ס אייגענער שאפונג. אויף דעם פונדאמענט פארוואנדלט זיך דער שווארצסטער פעסימיזם אויף א נאטירליכן און לאגישן אופן אין א לעבנס-פרייליכן אפטימיזם.

דערווייל איז עס נאך, וואלט איך געזאגט, א "צו-להכעיס-אפטימיזם": לעבנס-חשק און פרייד דווקא אויף צו להכעיס דעם וועלט-ווילן, וואס טרייבט צו צער און ווייטאג.

דער חשד קעגן דעם וועלט-ווילן פארוואנדלט זיך דערנאך אין צוטרוי צו דער נאטור, אין א העכער-שטעלן פון נאטור איבער קולטור. ווען ער פארטיפט זיך ערנסט אין אונזער וויסן וועגן דער נאטור, און דערמיט אין די פראבלעמען פון מענטשליכן וויסן בכלל, באפרייט ער זיך פון יעדער דאגמאטיק. ער פארלאזט דעם גלויבן אין אבסאלוטע אמת'ן און אין דער מעגליכקייט פונעם שכל זיי ארויסצוברענגען.

ער ווערט א סקעפטיקער, כמעט א ניהיליסט אין פילאזאפישן זין. זיין אפטימיזם ווערט שטיפערש, כמעט ציניש און ווילד. אבער שטיפערשקייט און ריינע "מאזורקא" זענען קעגן זיין ערנסטער נאטור. דער צווייפל קען אים נישט באפרידיגן.

ער הייבט אן קעמפן מיט זיך אליין פאר א נייעם וועלט-בליק און א באוואוסטזיניגן, פארפליכטנדיגן לעבנס-ציל. דער "קאטעגארישער אימפעראטיוו" זוכט צו באקומען די אויבערהאנט איבער דער "פוילישער מאזורקא". דער רעזולטאט איז אן אפטימיסטישע וועלט-אנשויאונג, אין וועלכער דאס יא-זאגן צום לעבן איז נישט נאר א חשק, נאר אויך אן ערנסטע מאראלישע פליכט.

ווי אזוי איז דאס מעגליך פאר איינעם וואס גלויבט, אז קיין זאך איז נישט אמת, יעדע געטראכטע זאך איז א פיקציע און קיין זאך טאר אונז נישט בינדן, ווייל "אלץ איז ערלויבט?"

עס ווערט מעגליך דורך א טיפן איינזען: נישט געקוקט אויף אלע קריטיקן און צווייפל, לעבן אין דער מענטשליכער נאטור א מעטאפיזישע און א מאראלישע באדערפעניש.

די מעטאפיזישע באדערפעניש וויל האבן פאר די אויגן א קלאר בילד פונעם  
אלוועלטליכן תוך. די מאראלישע באדערפעניש וויל האבן אן אידעאל צו וועלכן מען זאל  
שטרעבן אין לעבן, וואס זאל ווערן א ווירקליכקייט דורך אונזערע אייגענע  
אנשטרענגונגען. - ביידע דארפן באפרידיגט ווערן דורך איין איינציגן פילאזאפישן גרונט-  
פרינציפ.

וואו נעמט מען אזא פרינציפ, ווען אלע וועגן צום תוך פון דער נאטור זענען פאר אונז  
פארשטעלט? ווען צווישן אונז און דער "נאטור" שטייט די וואנט פונעם מענטשליכן  
דענקען, פון דער מענטשליכער "פיקציע"?

לאמיר זען, ארגומענטירט ניטשע, ווי עס איז געווען מיט די פריערדיגע אמת'ן אין וועלכע  
מענטשן האבן געגלויבט. לאמיר אויסנוצן דאס ביסל אמת וועגן א טייל פון דער וועלט,  
אין וועלכן מיר צווייפלען נישט: די איבערצייגונגען וואס האבן אונז געפירט צום  
סקעפטישן בליק.

מענטשן האבן געגלויבט, אז אין זייערע מעטאפיזישע בנינים האבן זיי אויסגעפונען די  
"אמת'ע" וועלט. איז עס געווען די אמת'ע וועלט? ניין. וואס איז עס געווען? הוילער  
שטות? אויך נישט, ענטפערט ניטשע. עס איז געווען א ווערט-שאצונג פון דער וועלט.

אין תוך איז עס בכלל נישט געווען אן ענטפער אויף דער פראגע "וואס איז די וועלט?"  
ווייל די פראגע מוז בלייבן אן אן ענטפער. עס איז געווען אן ענטפער אויף א גאנץ  
אנדערע פראגע: "וואס זאלן מיר מענטשן גלויבן וועגן דער וועלט, כדי מיר זאלן קענען  
פירן א בעסער לעבן אין איר, איר בעסער באהערשן און באקומען מאכט איבער איר"?

דער אמת וועגן דער וועלט, וואס דער מענטש ברענגט ארויס, איז דעריבער נישט אן  
אנטדעקונג פון עפעס וואס איז דא אין דער וועלט, נאר א "פיקציע".

אבער אינעם צווייטן פעריאד האט "פיקציע" פאר ניטשע געהייסן א שקר, אן אילוזיע פון  
וועלכער מען דארף זיך באפרייען. איצט אנטדעקט ער אין איר א נייע זייט: א פיקציע איז  
א שאפונג, א פראצעס פון גייסטיגער שאפונג, וואס ווערט אנגעטריבן פונעם מענטשנס  
ווילן צו מאכט איבער דער נאטור.

יעדער דערקענונגס-טרייב איז, לויט ניטשע, אין זיין פסיכאלאגישן שורש א טרייב צו  
מאכט, צו הערשאפט איבער דער רעאליטעט. דעריבער איז יעדע דערקענונג און יעדע  
פילאזאפישע שיטה אין איר תוך מענטש-צענטרירט. זי באטראכט און שאצט אפ די  
וועלט פון א מענטשליכן שטאנדפונקט.

אין דער זעלבער צייט איז זי ביאלאגיש: אזא באטראכטונג וואס שטייגערט דעם  
מענטשנס לעבן און זיין מאכט איבער דער וועלט.

דער לאגישער כלל פון נישט האבן קיין סתירה באקומט איצט א גאנץ אנדערן אויסזען.  
ניטשע פארווארפט זיין אבסאלוטן אמת, ווייל אונזער אומפעהיגקייט צו טראכטן א  
סתירה איז נישט קיין באפעל פאר דער נאטור. אבער פון א מענטש-צענטרירטן,

ביאלאגישן שטאנדפונקט ווערט ער יא א באפעל, נאר נישט פאר דער נאטור, נאר פארן מענטש.

"דער זאץ פון דער סתירה," זאגט ניטשע, "איז אן אימפעראטיוו". דער מענטש זאל אויסמיידן סתירות אין זיינע געדאנקען, ווייל אזוי קען ער בעסער באהערשן די וועלט.

פון דעם שטאנדפונקט קען מען שוין נישט זאגן "קיינ זאך איז נישט אמת." מען באקומט א נייעם באגריף פונעם מהות פון אמת. אמת איז וואס דער מענטש שאפט פאר זיך אין זיינע געדאנקען, כדי בעסער צו באהערשן די אויסערליכע רעאליטעט.

ביז דעמאלט האבן מענטשן געבויט זייערע אמת'ן אויף דעם מענטש-צענטרירטן, ביאלאגישן אופן אומבאוואוסטזיניג. לאמיר, זאגט ניטשע, טאן דאס זעלבע באוואוסטזיניג. פון אנהויב זאלן מיר וויסן, אז מיר בויען מענטשליכע אמת'ן.

מיר אנטדעקן נישט דעם תוך פון דער וועלט. מיר שאפן א וועלט-בילד, כדי מיט זיין הילף צו באהערשן די וועלט. אזוי באפרידיגן מיר אונזער מעטאפיזישע באדערפעניש אויף אן ערליכן אופן.

אויף דעם זעלבן וועג קענען מיר אויך באפרידיגן די מאראלישע באדערפעניש: אויסגעפינען דעם "העכסטן גוט" צו וועלכן דער מענטש זאל שטרעבן, און וואס זאל ווערן דער ציל און זין פון זיין לעבן.

אין דער נאטור און אינעם גאנג פון דער געשיכטע זען מיר טאקע נישט קיין צילן. דער כאאס פון געשעענישן האט נישט קיין זין און קיין ציל, אדער לכל הפחות האבן מיר נישט קיין רעכט אריינצופאנטאזירן אזעלכע צילן אין אים.

אבער דווקא ווייל די וועלט האט נישט קיין צילן, איז זי פאר אונז אן אפענע וועלט. ווער קען אונז אפהאלטן פון שטעלן פאר זיך אן אייגענעם ציל? ווער לאזט אונז נישט אריינברענגען אונזער מענטשליכן זין אינעם וועלט-געשען?

מיר האבן שוין ארויפגעצוואונגען אויף דער נאטור אסאך מענטשליכע צילן, וואס זי האט געדארפט פארווירקליכן דורך אונזער טעכניק. פארוואס זאלן מיר נישט קענען ארויפצווינגען אויף איר, נישט סתם אריינפאנטאזירן אין איר, אונזער העכסטן מענטשליכן לעבנס-ציל?

ניטשע ווייסט גוט, אז א מענטש-צענטרירטע, ביאלאגישע שאפונג קען נישט ארויסברענגען "אביעקטיווע" אמת'ן וואס זענען א לאגישער מוז פאר יעדן דענקנדיקן קאפ. פאר אים, דעם טיפן פסיכאלאג, שטייט צו קלאר דער פאקט, אז די שאפונג שפיגלט אפ דעם באשעפער. זיין גאנצער פסיכישער און פיזישער מהות דריקט זיך אויס אין זיין ווערק.

דעריבער מוז יעדער פילאזאפישער אמת קודם כל אפשפיגלען דעם איינצלענעם מהות פונעם באשעפער: זיינע אינטערעסן, סימפאטיעס און אנטפיאטיעס, זיין אופן פון דענקען

און זען די ערשיינונגען. יעדער פילאזאפישער אמת איז, ווי מיר האבן עס גערופן אין אן אנדערן ארט, א "פערזענליכע פלאנץ", נויטווענדיג אינדיווידואליסטיש און סוביעקטיוו.

[מחברים הערה: זעט "די מאכט פון דעם אמת".]

דאס שרעקט נישטע נישט אפ. ער שטרעבט באוואוסטזיניג ארויסצוברענגען זיין אייגענעם אמת. ווען פארבייגייער פרעגן זאראטוסטרא "וואו איז דער וועג?" ענטפערט ער: "דער וועג? 'דער' וועג איז בכלל נישטא. דאס איז מיין וועג. וואו איז אייערער?"

דאס הייסט: איך שטרעב אויפן ערליכסטן אופן, מיט דער גאנצער איבערגעגעבנקייט צום שטרענגסטן אמת, ארויסצוברענגען דעם אמת וועגן דער וועלט וואס פאסט צו מיין נאטור, מיין ווערט-שאצונג פון דער וועלט. איך וויל אויף דעם זעלבן שטרענג-ערליכן אופן אויסגעפינען דעם העכסטן אידעאל וואס דארף באלויכטן דעם מענטשנס לעבנס-וועג.

איך ווייס אבער, אז דער אמת וועט זיין מיין אמת. און דעם סוביעקטיוון, פערזענליכן אמת וויל איך, דאס זאג איך אייך ערליך און אפן, ארויפצווינגען אויף אייך און אויף דער גאנצער וועלט, אויב איך וועל קענען.

טוט דאס זעלבע! בויט אייערע אייגענע אמת'ן מיט דער זעלבער שטרענגער איבערגעגעבנקייט נישט אפצונארן זיך אליין. ברענגט אין זיי ארויס אייער גאנצן מהות, נישט נאר דעם דענקנדיקן "איך", נאר אייער גוף און נשמה, אייער גאנצע "זעלבסט", וואס וועט זיך אויסדריקן אין אייער ווערט-שאצונג פון דער וועלט.

שטעלט אייערע אמת'ן אין שורה קעגן מיינעם, און לאמיר זען ווער וועט איבערוועגן וועמען.

אזוי גייט דער סקעפטישער שטאנדפונקט, וואס צווייפלט אין אדער לייקנט יעדן אמת און יעדן מאראלישן אידעאל, אריבער אין א סוביעקטיוו-אינדיווידואליסטישן שטאנדפונקט. דער פאדערט, אז יעדער זאל באוואוסטזיניג שטרעבן ארויסצוברענגען זיין אייגענעם וועלט-בילד און לעבנס-אידעאל, אלס דעם אמת וואס איז נויטווענדיג פאר זיין גאנצער זעלבסט.

מיר דארפן באמערקן, אז דער סוביעקטיווער אינדיווידואליזם איז שוין פאר נישטע ארויסגעברענגט געווארן דורך פרידריך אלבערט לאנג אין דייטשלאנד און ניקאלאי מיכאילאווסקי אין רוסלאנד. נאך פריער האט שטינער אים אויסגעדריקט, און פאר שטינער דער אלט-גריכישער פראטאגאראס.

ניטשע שמידט אויס אויף זיין אייגענעם שטייגער א רינג אין דער פילאזאפישער קייט, וואס ציט זיך פון פראטאגאראס דורך די דערמאנטע דענקער און דורך אים ביז די "פראגמאטיסטן" און "הומאניסטן" פון אונזער צייט, בפרט שילער.

די קייט הייבט זיך אן מיטן גילדערנעם רינג וואס פראטאגאראס האט אויסגעשמידט אין די ווערטער: "דער מענטש איז די מאס פאר אלע זאכן: פאר די וואס זענען, ווי זיי זענען;

און פאר די וואס זענען נישט, ווי זיי זענען נישט".

## דער אייביגער ווידערקום

וואס איז און וואס איז נישט אין דער וועלט, לויט נישטשע'ס בליק? לאמיר זען וואס איז געבליבן, נאכדעם וואס זיין סקעפטישער קער-בעזעם האט ארויסגעקערט אלע "פיקציעס" פון דער מענטשליכער דערקענונג.

עס איז געבליבן א וועלט-כאאס פון איינצלענע שפירונגען, "סענסאציעס", וואס שפרינגען "שטיפעריש" אריין אינעם שטראם פון דער אייביגער צייט.

ניטשע איז אויך געבליבן ביי דער איבערצייגונג, אז די שפירונגען, פארביגע פונקטן, גערוכן, קלאנגען, הנאות און ווייטאגן, זענען נישט קיין מאטעריעלע אטאמען. זיי זענען קראפט-צענטערס וואס ווירקן איינע אויף דער אנדערער.

מיט ראבערט מאיער און דער פיזיק פון זיין צייט נעמט ער אן, אז די סומע פון דער וועלט-קראפט איז שטענדיג די זעלבע. זי קען נישט ווערן פארגרעסערט אדער פארקלענערט. פאר אים איז אויך קלאר דער רעזולטאט פון קאנט און שאפענהויער, אז דער רוים, דער "אומענדליך פארשפרייטער חלל", איז א מענטשליכע ערשיינונג וואס געפינט זיך נישט אין דער וועלט זעלבסט.

אבער די צייט אין איר גאנצער אומענדליכקייט קען, האלט ער, נישט ווערן אפגעלייקנט. פון די עלעמענטן בויט ער איינע פון די הויפט-זיילן פון זיין נייער פילאזאפיע: די לערע פונעם "אייביגן ווידערקום".

אויב די סומע פון דער וועלט-קראפט איז שטענדיג און קען נישט פארמערט ווערן, מוז לויט דעם ארגומענט די סומע זיין ענדליך, נישט אומענדליך. אומענדליכקייט באשטייט דאך, אין דער דאזיגער דערקלערונג, אין דעם וואס מען קען זיך נישט אפשטעלן ביי קיין סומע, נאר מוז שטענדיג צוגעבן מער.

ווען די קראפט-צענטערס פון א באגרעניצטער סומע ווירקן איינע אויף דער אנדערער, זענען זיי אלע צוזאמענגעבונדן. נעמט מען איין ערשיינונג, ציען זיך נאך איר אלע אנדערע ווי די אויגלעך פון א נעץ.

יעדער מאמענט פון דער אייביגער, אומענדליכער צייט איז דעריבער א קאמבינאציע פון קראפט-צענטערס. זי וואקסט ארויס פונעם פריערדיגן מאמענט און באשטימט די קאמבינאציע פונעם קומענדיגן.

דער ארגומענט נעמט ווייטער אן, אז פון א באגרעניצטער צאל קראפט-צענטערס קען אויך נאר זיין א באגרעניצטע צאל קאמבינאציעס. אין א געוויסער צייט מוזן זיך אלע מעגליכע קאמבינאציעס אויסשעפן. וואס מוז דעמאלט געשען?

די וועלט קען נישט פארשווינדן. קען זי בלייבן אויף אייביג שטיין פארגליווערט, אן קיין ענדערונג? אויב דאס וואלט געווען דער סוף, וואלט די אייביגע פארגליווערטקייט שוין לאנג געדארפט קומען אין דער אומענדליכער פארגאנגענער צייט.

מיר זען אבער, אז די וועלט ענדערט זיך און ברענגט שטענדיג נייע פארבינדונגען פון דער באגרעניצטער צאל קראפט-צענטערס. דעריבער בלייבט, לויטן ארגומענט, איין אויסוועג: ווען אלע מעגליכע קאמבינאציעס שעפן זיך אויס, הייבט זיך דער וועלט-שפיל ווידער אן פון אנהויב, אין פונקט דעם זעלבן סדר.

ווייל די צייט איז אומענדליך, מוז מען אויך אננעמען אז די קאמבינאציעס האבן זיך שוין אומצאליגע מאל אויסגעשעפט און ווידער אנגעהויבן.

ווען איך זיך איצט ביים שרייב-טיש און שרייב אויף אידיש וועגן ניטשע'ס פילאזאפיע, קען איך לויט דער פילאזאפיע זיין זיכער, אז איך בין אין דער אומענדליכער פארגאנגענהייט שוין אומצאליגע מאל געזעסן ביים זעלבן טיש און געשריבן אויף דעם זעלבן פאפיר די זעלבע אידישע אותיות.

און אין דער אומענדליכער צוקונפט וועט דער זעלבער מאמענט זיך ווידער אומצאליגע מאל אפשפילן. איך בין דעריבער שוין מיליאנען מאל געבוירן געווארן און געשטארבן, און וועל ווידער "שטיפעריש אריינשפרינגען" אין דער וועלט.

איך וועל פירן דעם זעלבן לעבן, מיט די זעלבע מענטשן ארום מיר. זיי וועלן אויך קומען צוזאמען מיט מיר אויף דער וועלט. אין דער דאזיגער לערע איז דאס לעבן אייביג. עס איז נישטא קיין אבסאלוטער טויט, נאר אן איבעררייס פאר א געוויסער צייט און א ווידער-געבורט.

דאס איז ניטשע'ס לערע פונעם אייביגן ווידערקום, אויף וועלכער ער איז געווען שטאלץ. דער געדאנק זעלבסט איז נישט ניי. מיר טרעפן אים שוין אין דער אלט-גריכישער פילאזאפיע ביי העראקליט און די סטאאיקער. ניי איז די באגרינדונג וואס שטיצט זיך אויף די מאדערנע לערעס פון פיזיק און דערקענונגס-טעאריע.

[רעדאקציע-באמערקונג: דער געברענגטער ארגומענט איז א פילאזאפישער און היסטארישער ארגומענט, נישט א באשטעטיגטע פיזיקאלישע באווייזונג. פון א באגרעניצטער סומע קראפט גייט נישט אליין ארויס, אז עס זענען דא נאר א באגרעניצטע צאל מעגליכע צושטאנדן. דער אונטערשייד צווישן ניטשע'ס געדאנק און א וויסנשאפטליכן פאקט ווערט דא קלאר געמאכט געווארן].

דער מחבר קריטיקירט דערנאך דעם פיזיקאלישן יסוד. ער האלט, אז די דעמאלטיגע פיזיק, אונטער מאכ'ס איינפלוס און דורך פיזיקאליש-מאטעמאטישע אונטערזוכונגען, האט שוין אפגעווארפן די נויטווענדיגקייט פון א שטענדיגער וועלט-ענערגיע. ער ברענגט די טענה, אז ענערגיע קען פארשווינדן, און ממילא אויך ניי געשאפן ווערן, אזוי אז די צאל וועלט-קאמבינאציעס קען ווערן אומענדליך.

דאס עפנט, אין זיין בליק, די מעגליכקייט פאר א פילאזאפיע ווי בערגסאן'ס. דער וועלט-פראצעס איז נישט א שטענדיגער אויסשטעלן פון א פאראויס געגעבן סומע עלעמענטן, נאר אן אייביג שאפנדיקער פראצעס וואס ברענגט נייע כוחות אן א צאל און אן אן ענד.

[רעדאקציע-באמערקונג: די דאזיגע פיזיקאלישע טענות זענען איבערגעגעבן געווארן אלס דער מחבר'ס בליק פון 1920. דער מקור'ס מסקנא אז פיזיק האט פשוט באוויזן די אויפהערונג פון ענערגיע-אפגעהיטקייט איז נישט געגעבן געווארן אלס היינטיגע וויסנשאפט. זיין פילאזאפישער פארגלייך צו בערגסאן'ס שאפנדיקער אנטוויקלונג איז פרעזערווירט געווארן].

דער מחבר האלט, אז דאס גראבט אונטער נישטשע'ס גלויבן אינעם אייביגן ווידערקום. נישטשע האט אבער נישט געקענט פאראויסזען אזא נייעם קער אינעם וויסנשאפטליכן דענקען. ער איז געווען שטאלץ מיט זיין געדאנק, ווייל עס שאפט א וויכטיגע פילאזאפישע פאזיציע אינעם קאמף קעגן פעסימיזם פון איין זייט און קעגן דעם רחמנות-מאראל פון דער אנדערער.

אויב דאס לעבן איז אייביג און אלעס וועט צוריקקומען אין דער זעלבער פארעם און קאמבינאציע, איז אין דער שיטה נישטא קיין האפנונג אויף א "גאולה פונעם זיין", נישט פארן יחיד און נישט פאר דער גאנצער וועלט. פאר איינעם וואס קען נישט פארטראגן די וועלט ווערט דער געדאנק א שווערער, אן-האפן יאוש. דער מקור לייגט צו, אז אפילו ווען אזא מענטש וואלט זיך דערהאנגען פון אן אויסוועג-לאזן יאוש, וואלט זיין טויט, לויט דער שיטה, נישט פארמיטן דעם ווידערקום: דער גלגל-חזור וואלט אים ווידער געברענגט צו דער זעלבער געבורט און וועלט.

[רעדאקציע-באמערקונג: דער היסטארישער ביישפיל איז פרעזערווירט געווארן אלס א פילאזאפישער ארגומענט, נישט א פאראויסזאג וועגן א מענטש'ס צוקונפט אדער אן עצה אין א צייט פון ליידן].

אבער פארוואס זאל מען בכלל זיין פעסימיסטיש? זענען אין דעם זיין, מיט אלע זיינע יסורים, נישטא מאמענטן צוליב וועלכע עס לוינט זיך צו לעבן און צו ליידן? אזעלכע מאמענטן זענען יא דא, זאגט נישטשע: די הנאה פונעם שאפן און די פרייליכע באוואונדערונג פון גרויסע מענטשן און זייערע ווערק.

די גרויסע מענטשן און ווערק וועלן אייביג צוריקקומען. דער גלגל-חזור-געדאנק גיט אונז די אומשטערבליכקייט פון שאפנדיקן חשק. יעדער שטארקער, לעבנס-פרייליכער כאראקטער זאל זיך, לויט דעם אידעאל, פילן טויזנט מאל געשטארקט דורך דער אויסזיכט פון זיין אייביגן ווידערקום, ווייל "הנאה וויל טיפע, טיפע אייביגקייט."

די לעבנס-פרייד ווערט נאר געשטערט דורך די רחמנות-געדאנקען, וואס קענען נישט פארטראגן די אכזריות און יסורים פון דער וועלט, וואס דער וועלט-יאר וועט נאכאמאל ארויסברענגען. אין נישטשע'ס דאזיגער אויסטייטשונג איז דער חסרון נישט אין דער וועלט, נאר אין דער שוואכקייט פונעם מענטשליכן מאראל.

דער מחבר פארמולירט נישטשע'ס געדאנק מיט א פארגלייך צו שפינאזא: "רחמנות איז א חסרון, ווייל זי מאכט אונז פיינטליך צו דער וועלט און צום לעבן". מיר דארפן, אין דער שיטה, וועלן אזא וועלט ווי זי איז, נישט נאר ווייל זי עקזיסטירט, נאר ווייל זי איז גוט פאר די שטארקע און קראפט-רייכע, פול מיט זייער לעבנס-חשק. די שווערע

קאנסעקווענצן פונעם בליק פאר די ליידנדיקע זענען א טייל פונעם מחבר'ס קריטישן בילד.

## דער ווילן צו מאכט און דער איבערמענטש

דער בליק ווערט נאך קלארער ווען מיר ווילן זיך אויסמאלן דעם טיפסטן תוך פון די קראפט-צענטערס, פון וועלכע און זייער קאמבינאציע-שפיל די וועלט באשטייט.

מיר קענען שוין דעם לעצטן פסיכאלאגישן רעזולטאט צו וועלכן די דערקענונגס-טעאריע האט ניטשע געפירט. דערקענונג איז נישט א פראדוקט פונעם קלארן שכל און דענקען, נאר פונעם ווילן. דער מענטש איז אין זיין תוך נישט געדאנק, נאר ווילן.

דאס ווערט, לויט דער שיטה, באשטעטיגט דורך אלע אנאליזן פון דער פסיכאלאגיע פונעם טאג-טעגליכן לעבן און פון אלע ווערק וואס די מענטשהייט האט געשאפן. הינטער זיי אלע שטעקט די באהאלטענע ווילנס-קראפט.

שאפענהויער האט דאס שוין איינגעזען און ארויסגעצויגן דעם שלום: מיר זענען א טייל פון דער גאנצער וועלט, און אונזער אינערסטער, באהאלטענער תוך איז ממילא דער באהאלטענער תוך פון דער גאנצער וועלט. מיר זענען אין תוך ווילן.

ניטשע האלט, אז מיר האבן א גוט רעכט צו ציען דעם זעלבן שלום. אבער מען דארף זיך היטן נישט אריינצופאלן אין שאפענהויער'ס גרונט-טעות.

שאפענהויער האט, צוזאמען מיט שפינאזא און אנדערע מעטאפיזיקער ווי פֿיכטע, שעלינג און העגעל, אנגענומען איין איינציגע וועלט-סובסטאנץ. אלע איינצלע כוחות און ערשיינונגען זענען נאר צופעליגע כוואליעס אינעם גרויסן וועלט-ים, אן אייגענער זעלבסטשטענדיגקייט און עקזיסטענץ.

דעם זעלבן טעות האט ער געמאכט מיט זיין איינעם וועלט-ווילן. אלע איינצלע ווילנס-כוחות ווערן פארטרונקען אין אים און באהערשט פון אים.

אבער מיר ווייסן, אין דער דאזיגער דערקלערונג, אז די וועלט באשטייט פון אן אומגעהויערער סומע איינצלע שפירונגען, וואס ווירקן איינע אויף דער אנדערער. דאס הייסט, זיי זענען זעלבסטשטענדיג אין זייער ווירקונג. מיר האבן זיי אנערקענט אלס קראפט-צענטערס, אלס באזונדערע אינדיווידואליטעטן.

איצט טראגן מיר אויף זיי אריבער אונזער אינערליכן תוך, דעם ווילן. זיי דערשיינען פאר אונז ווי פילע, פארשידנפארמיגע ווילנס-צענטערס, "ווילנס-פונקטואציעס", ווי ניטשע רופט זיי. יעדער צענטער איז אן אינדיווידואל וואס האט זיין ווילן אין זיך.

אבער א ווילן צו וואס? צו עקזיסטירן, צו זיין, ענטפערט שאפענהויער. דא מאכט ער, לויט ניטשע'ס קריטיק, אן אומזיניגן טעות. וואס הייסט וועלן זיין? אויב איינער עקזיסטירט נישט, ווער זאל וועלן? און אויב ער איז שוין דא, פארוואס דארף ער שטרעבן צו עפעס וואס ער האט שוין?

איז עס א ווילן צו גליק, א שטרעבונג צו הנאות וואס זענען נאך נישט דא? אויך נישט. די שטרעבונג צו גליק קומט פאר, אדער זעט אויס ווי זי קומט פאר, אויף די העכערע שטאפלען פונעם חיות-לעבן. ווער עס וויל אריינדרינגען אין די באהאלטענע סודות פונעם לעבן, דארף זיך אראפלאזן צו די נידריגסטע ביאלאגישע שטאפלען.

מיר האבן אזא רייכע לעבנס-וועלט ווי די פלאנצן. וואס ווייסן זיי פון גליק און הנאות? ווי קען מען זייער קאמף פאר דער עקזיסטענץ דערקלערן דורך א שטרעבונג צו גליק? און וואס ווייסט א חיה דערפון? אין דער גאנצער לעבעדיגער נאטור שפילט די שטרעבונג צו גליק, לויט דעם ארגומענט, נישט די הויפט-ראלע.

פארוואס זאל דער מענטש זיין אן אויסנאם? האט ער אין זיין אנטוויקלונג דערגרייכט מער גליק ווי די חיה? ניין, זאגט נישט ער אין דער דאזיגער דערקלערונג. ער האט דערגרייכט מער מאכט.

דערמאנען מיר זיך וואס טרייבט אן די מענטשליכע דערקענונג. יעדע דערקענונג איז א שטרעבונג צו באהערשן די נאטור און איר אונטערווארפן צו דער מאכט פונעם מענטשליכן ווילן. דער ווילן צו מאכט איז דער אינערסטער פסיכאלאגישער תוך פונעם מענטש. דעריבער מוז, אין דער שיטה, דאס אויך זיין דער באהאלטענער תוך פון יעדן קראפט-צענטער.

"דער ווילן צו מאכט" איז דער וועלט-סוד, אויף וויפיל מיר מענטשן קענען בכלל טראכטן אזא סוד. יעדער קראפט-צענטער שטרעבט צו פארמערן זיין מאכט, דורכן ארויפצווינגען זיין ווילן אויף אנדערע צענטערס.

לויט דעם בילד זוכט די פראטאפלאזמע שפייז נישט נאר צוליב הונגער, נאר כדי אונטערווארפן אנדערע כוחות צו איר ווילן. אן ארגאניזם איז אן אויבערערשאפט פון געוויסע צעלן איבער אנדערע. ער דערנערט זיך כדי צו ווערן שטארקער און אויפצוהאלטן די הערשאפט.

דער ווילן צו באהערשן דעם אנדערן און נישט לאזן זיך באהערשן איז, אין דער פילאזאפישער אויסטייטשונג, דער כלל פון דער נאטור. מען וויל א ווידערשטאנד כדי אים צו באזיגן און אין דעם נצחון צו שפירן די אייגענע מאכט.

ווערט די מאכט פארשטארקט, שפירט מען הנאה. ווערט דער "נישט-לאזן-זיך" אפגעשוואכט, שפירט מען אומלוסט. די אומלוסט קומט כדי ווידער אויפצורייצן דעם מאכט-געפיל, דעם חשק צו קאמף און נצחון.

וואס מער לעבנס-קראפט א מענטש האט, אלץ מער מאכט-געפיל, קאמף-חשק און נצחון-דארשט שטעקט אין אים. וואס ווייניגער קראפט, אלץ ווייניגער דארשט צו הערשאפט. דאס לעכצן נאך רו און שטילן גליק אלס א שטענדיגן צושטאנד איז, אין דער שיטה, א סימן פון אראפגיין און אויסלעבן זיך.

[רעדאקציע-באמערקונג: די אויסזאגן וועגן פלאנצן, צעלן און שפייז זענען דא איבערגעגעבן געווארן אלס נישטשעס פילאזאפישע בילדער און דער מחבר'ס

אויסטייטשונג. זיי זענען נישט א היינטיגע ביאלאגישע באווייזונג, און דער באגריף "מאכט" איז נישט איבערגעזעצט געווארן אין א בארעכטיגונג צו שאדן אדער צווינגען מענטשן].

דער בליק אויף דער וועלט ווי אן אייביגן שפיל און קאמף פון קראפט-צענטערס, מיטן ווילן צו מאכט אין זייער תוך, גיט אויך א וועג צו באפרידיגן די מאראלישע באדערפעניש. מען קען אויסארבעטן אן אידעאל און אים פארווירקליכן מיט דער גאנצער קראפט אין לעבן.

ביי דער יעצטיגער ציוויליזירטער מענטשהייט זעט ניטשע, לויט דעם בילד, אלע סימנים פון אויסלעבן זיך, בפרט אין אירע רעליגיעזע, פילאזאפישע און מאראלישע אידעאלן.

זי שטרעבט צו שלום אנשטאט קריג און קאמף, צו רו און גליק אנשטאט ווידערשטאנד און נצחון, צו רחמנות אנשטאט הערשאפט, צו גלייכקייט און דעמאקראטיע אנשטאט אויבערהערשאפט. זי לעבט אין היסטארישע זכרונות אנשטאט צו ברויזן פאראויס אין דער צוקונפט. זי ווערט געבונדן אין שטאטליכע, רעליגיעזע און מאראלישע געזעצן אנשטאט צו געבן פרייהייט פארן יחיד וואס וויל זיך נישט לאזן.

די הערשנדיקע אידעאלן זענען פאר אים סימנים פון דעקאדענץ און פארפאל. דער הערשנדיגער מענטש-טיפ פאסט צו זיי: קליינע מענטשן מיט קליינע השגות, קליינע מצוות און קליינע עבירות, אין אן ענג באגרעניצטן לעבן. דער מקור פארשארפט דאס מיטן דערנידערנדיגן פארגלייך: "א מיליאנענהאפטע מחנה פון ווערעם, וואס קריכן ארום אין מיסט".

דער מענטש, ווי די מאדערנע קולטור האט אים אויסגעפארעמט, איז פאר ניטשע נישט די קרוין פונעם באשאף. לויט דער שטארקייט פון זיין לעבן שטייט ער אפילו נידריגער ווי די ווילדע חיה.

אזא טיפ איז, אין דער מקור'ס ווערטער, נישט ווערט צו זיין די קרוין פונעם באשאף: "ער מוז פארשווינדן, ער זאל פארשווינדן פון דער ערד." דער מקור דערקלערט גלייך, אז ער קען פארשווינדן דורכן ארויסברענגען פון זיך אן העכערע, אויך מענטשליכע באשעפעניש, וואס זאל שטיין אזוי הויך איבער אים ווי דער מענטש שטייט איבער דער מאלפע. דער מקור שטעלט דאס אויס אין דער דעמאלטיגער עוואלוציאנערער שפראך.

דעם העכערן מענטש-טיפ, וואס זאל אויסדריקן א שטייגערונג און נישט אן אפשוואכונג פון די נאטירליכע לעבנס-כוחות, רופט ניטשע דעם "איבערמענטש". דער מענטש זאל לעבן כדי צו העלפן ארויסברענגען פון זיך דעם העכערן טיפ, אין דער מקור'ס היסטארישער שפראך די "העכערע מענטשליכע ראסע פון איבערמענטשן". דער איבערמענטש זאל ווערן אונזער אידעאל, און דאס שטרעבן צו אים דער זין פון אונזער לעבן.

[רעדאקציע-באמערקונג: די דערנידערנדיגע בילדער, פארשווינדן-רעטאריק און היסטארישע ראסן-שפראך זענען פרעזערווירט געווארן. דער מקור באשרייבט א

פילאזאפישן אידעאל, נישט א באשטעטיגטע ביאלאגישע ראסע. די רעדאקציע נעמט נישט אן די באליידיגונגען אדער א רוף צו פארניכטן מענטשן.]

וואס זאלן זיין די אייגנשאפטן פונעם איבערמענטש? די קריטיק פונעם יעצטיגן מענטש גיט א מאסשטאב צו באשטימען דעם אידעאל-מענטש פון דער צוקונפט.

ערשטנס, א שטארקער קערפער, דער אויסדרוק און געצייג פון א מעכטיגן ווילן. זיין ווילן וועט זיין געקערט צום נצחון איבער גרויסע ווידערשטאנדן, צו גרויסע מעשים און וואונדער-ווערק.

די לעבנס-אימפולסן וועלן זיין אנגעשפאנט ביזן העכסטן גראד. דאס וועט אים נישט לאזן פארזומפט ווערן אין רו און הסתפקות במועט. זיין אייביגע אומרו און שאפונגס-דארשט וועלן אבער נישט זיין פארבונדן מיט מרה שחורה.

אין דער שיטה איז פעסימיזם אן אויסדרוק פון אן אפגעשוואכטן, אינערליך געבראכענעם ווילן צום לעבן. פונעם איבערמענטש וועלן דער לעבנס-דארשט און די טאנצנדיגע פרייד שפריצן ווי א קוואל. דא קלינגט ווידער די "מאזורקא".

אין זיין פרייליכער, מאכטפולער שאפונג וועט ער זיך הייבן צו דער העכסטער מדרגה פון העלדישקייט, נישט נאר איבער דער אויסערליכער וועלט, נאר אויך איבער זיין אייגענעם קערפער און לעבן.

דער מחבר ברענגט אויך די שווערע זייט פונעם אידעאל: ער וועט זיין שטרענג און אומשאנענדיק צו אלץ וואס ער האלט פאר איבערגעלעבט און נויטיג צו באקעמפן. ער וועט אויך נישט שאנען זיך אליין. אינעם מקור ווערט דאס באשרייבט אלס די גרייטקייט צו שטעלן דאס אייגענע און דאס פרעמדע לעבן אין געפאר פאר זיינע צילן. דאס איז א באשרייבונג פון דער ראדיקאלער טענה, נישט א ראט צו אזוי האנדלען.

קיין אויטאריטעט, מנהג אדער טראדיציע וועט נישט האבן שליטה אויף זיין גייסט. ער וועט זיין אינגאנצן פריי. אבער נישט די פרייהייט פון א צולאזענעם מענטש וואס קען זיך נישט האלטן אין צוים.

ער וועט זיין פריי כדי אליין, אן קיינעםם שליטה, אויסצוארבעטן זיינע לוחות הברית, די נייע טאוולען פון געזעץ. זיי וועט ער אויפהענגען איבער זיך אלס א צוים און אן אומבאדינגטע פליכט. לויט זיי וועט ער לעבן כדי צו דערגרייכן דאס העכסטע. דא קומט צוריק דער "קאטעגארישער אימפעראטיוו".

ער וועט שטרעבן צום העכסטן אויף זיין אייגענעם וועג, מיט דער גאנצער מאכט פון זיין ליבע און האס, און מיט א נביאישן בליק אין דער ווייטער צוקונפט. נישט דאס "פאטערלאנד" וועט אים אינטערעסירן. פארן "קינדער-לאנד" וועט ער לעבן.

נישט די פארגאנגענהייט וועט האלטן זיין געפיל געפאנגען, נאר די בעסערע צוקונפט וואס ער וויל שאפן אדער העלפן שאפן דורך זיין אייגענעם ווילן און קראפט.

אבער פארוואס זאל דער איבערמענטש לעבן פאר דער צוקונפט, פאר אנדערע מענטשן וועמענס צוקונפט ער וויל פארעמען? נישט פון רחמנות צו שוואכע און ליידנדיקע, נאר פון א גאנץ אנדערן געפיל: פון דער פולקייט פון ליבע צו זיינע מיט-מענטשן, די אויף זיין מדרגה און די אונטער איר.

עס איז די פולקייט פון דער שפע וואס ער קען געבן, וואס וויל זען אויסגעשטרעקטע הענט. דער איבערמענטש ווערט פארגליכן צו א מוטער וואס האט איבעריג שפייז פאר איר קינד און וויל עס דערנערן.

"שטארק ווי א לייב און מילד ווי א טויב" איז דער קורצער אויסדרוק פאר דעם איבערמענטש.

אבער איין זאך דארף מען נישט פארגעסן: די לערע איז נישט געמיינט אין א סאציאליסטיש-דעמאקראטישן זין, נאר אין אן אינדיווידואליסטיש-אריסטאקראטישן. נישט אלע מענטשן וועלן אמאל דערהויבן ווערן צו דער זעלבער הויך. און נישט אלע ביי וועמען דער לעבנס-טעמפא וועט געשטייגערט ווערן, וועלן האבן די העכסטע מידה, די "שענקנדיקע ליבע".

עס וועלן שטענדיג בלייבן העלדן און מאסן. צווישן די ריזיגע פיגורן וועלן אויך זיין אזעלכע וואס פארקערפערן דעם גרעסטן בייז. נעבן דעם גרויסן העלד וועט אויסוואקסן דער גרויסער "דראקאן", קעגן וועלכן ער וועט דארפן באווייזן זיין גבורה און נצחון. אין דעם אידעאל וועלן די מאסן בלייבן מאסן, כדי דער משפיע זאל האבן מקבלים, מענטשן וואס נויטיגן זיך אין זיין שפע און פאר וועמען זיין שענקנדיקע ליבע קען עפעס געבן.

די אידעאלע צוקונפטיגע געזעלשאפט איז דעריבער נישט קיין געזעלשאפט פון גלייכע. עס וועלן הערשן אפשטופונגען און ראנג-ארדענונג. אויפן העכסטן שטאפל וועט שטיין דער פריי-דענקער וואס איז אויך דער נביא און מאראלישער רעפארמאטאר, דער "זיך-זעלבסט-באשעפער", וואס שאפט נייע ווערטן פאר דער מענטשהייט.

זיינע געדאנקען און אידעאלן וועלן דורך זייער אינערליכער קראפט און פראכט איבערצייגן פרייע, שטארקע און איידעלע תלמידים. די תלמידים וועלן מיט זייער מאכט דורכפירן דעם נייעם ווילן אינעם לעבן פונעם כלל און ארויפצווינגען די נייע מאראלישע געבאטן אויף זיינע פארשידענע טיילן, לויט דער היערארכישער ראנג-ארדענונג.

דער מחבר גיט צו, אז די דאזיגע תלמידים וועלן אין דער לערע נישט אפגעשראקן ווערן אפילו פון פיזישן געוואלד. דער צווינג זאל, לויט דעם אידעאל, אנהאלטן ביז די מאסן וועלן זיך אויסלערנען צו פאלגן פון אייגענעם ווילן, גלויבנדיג אז דער העכסטער לעבנס-אידעאל פאדערט זייער אונטערגעגעבנקייט. די טענה ווערט דא געהאלטן אין איר פולער שווערקייט, נישט פארשענערט אלס בלויז א פריינטליכע השפעה.

די דענקער וועלן אין זייער שענקנדיקער ליבע שאפן נייע ווערטן. זייערע תלמידים וועלן זיין דער הערשנדיקער קלאס, וואס פארוואלט די לעבנס-ענינים כדי צו פארווירקליכן די פאדערונגען פונעם ליבע-פולן געדאנק.

דער געדאנק וועט, לויט דעם אידעאל, זיך אינטערעסירן אין שטייגערן די לעבנס-כוחות און פערזענליכקייט פון יעדן איינעם, אין דער אויסבילדונג פונעם מענטש-טיפ, און אין ארויסברענגען אלץ גרעסערע מענטשן און ווערק.

## איבערשאצן אלע ווערטן

ניטשעס לערעס פונעם אייביגן ווידערקום, פונעם ווילן צו מאכט אלס וועלט-תוך, און פונעם איבערמענטש אלס ציל און זין פונעם מענטשליכן לעבן, זענען די דריי הויפט-זיילן פון זיין אייגענעם פילאזאפישן בנין.

זיי זענען די לייכטנדיקע שטערן וואס העלפן אים "איבערשאצן אלע ווערטן" און אויסצייכענען די גרונט-ליניעס פון א נייער קולטור.

דער רעזולטאט איז, אז רוב אלטע ווערטן ווערן אינגאנצן אוועקגעווארפן. א טייל קומען ארויס בשלום אין א שטארק פארענדערטער פארעם. אנדערע ווערן אריבערגעטראגן אין זיין שיטה כמעט אומבארייט פונעם פלאם פון זיין קריטיק.

ראדיקאל פארווארפן ווערן אלע רעליגיעזע ווערטן און אנשויאונגען וואס שטאמען פונעם גלויבן אין גאט און אן איבערנאטירליכער וועלט. אויך די מאראלישע אפשאצונגען וואס זענען געבויט אויף א פעסימיסטישן "ביטול היש", אויף רחמנות פאר אלע ליידנדיקע און אויף הכנעה פאר אן אויסערליכער אויטאריטעט, ווערן צוריקגעשטויסן.

אבער דער מאראל פון ליבע און דער פליכט-מאראל ווערן שטארק פארענדערט, נישט סתם אויסגעמעקט.

אויפן ערשטן בליק קלינגט זיין לערע פון "שענקנדיקער ליבע" אין פולער הארמאניע מיט קריסטנטום און טאלסטויס לערעס. אבער דער חילוק איז גרויס.

קריסטנטום אין טאלסטויס אויסטייטשונג פרעדיגט ליבע, און נאר ליבע, צו אלע מענטשן אן אונטערשייד אין זייער מהות: ליבע צום נאענטן, צום שכן, און מחילה וסליחה אפילו פארן זינדיקן.

ניטשעס ליבע איז ווייט פון אזא ברייטהארציגקייט, אדער ווי ער וואלט עס גערופן, "שוואכהארציגקייט". מען זאל, לויט אים, ליב האבן נאר די וואס פארדינען עס. אויב די נאענטע פונעם היינט פארדינען עס נישט, קען דער קאמף קעגן זיי ווערן שטרענג און האספול, בשעת די גאנצע ליבע ווערט געווענדט צום אידעאל פון א מענטש וואס קען ווערן ווירקליך אין דער ווייטער צוקונפט.

דער גרויסער איבערמענטש שטייט שטענדיג העכער ווי זיין סביבה און זיין היינט. דעריבער וועט זיין גרויסע ליבע שטענדיג זיין געקערט צו דער ליכטיגער צוקונפט פאר וועלכער ער קעמפט, אן פשרות און אן רחמנות צום שוואכן, ליידנדיקן היינט.

אין דעם קאמף קען דער העלד נישט אויספירן זיין שליחות, אויב ער לייגט נישט אויף זיך שארפע פליכטן וואס באהערשן זיין ווילן און זיינע מעשים. אין דער שטרענגקייט פון די מאראלישע פאדערונגען פארן יחיד טיילט נישט זיך נישט אפ פון די גרויסע, ערנסטע פליכט-דענקער, פון די סטאאיקער ביז קאנט און פֿיכטע.

דאס נייע וואס ער באטאנט איז איין פונקט: די פליכט מוז זיין זעלבסט-געשאפן, סוביעקטיוו און פערזענליך, פרייוויליג אויף זיך ארויפגעלייגט פאר די אייגענע, זעלבסט-אויפגעבויטע העכערע צילן. זיך בייגן פאר א פרעמדער פליכט פון דרויסן, וואס שטעלט זיך קעגן מיין אייגענעם ווילן, איז פאר אים קנעכטשאפט, אומווירדיג פאר א פרייע מענטש.

דא דארף מען באמערקן, אז די זעלבע באדינגונג פון אויטאנאמיע, זיך אליין געבן דעם געזעץ און זיין פריי פון א פרעמדער אויטאריטעט, שטעלט אויך קאנט פאר זיין קאטעגארישן אימפעראטיוו.

פון זיין אייגענעם שטאנדפונקט האט נישט געהאט א רעכט אנצופאלן אויף קאנט'ס טעארעטישער באגרינדונג פון דער פליכט. אבער ווען ער פאלט מיט האס און סארקאזם אן אויף דעם קאטעגארישן אימפעראטיוו זעלבסט, אויף דער אידעע פון זעלבסט-געקליבענע מאראלישע פליכטן, איז דאס לויטן מחבר א איבערברייבעניש פונעם סקעפטישן פעריאד אונטערן כלל "אלץ איז ערלויבט." אין די שפעטערע יארן איז עס פאר אים א באדויערליכער פארזעץ און א מיספארשטענדעניש.

כמעט אינגאנצן אומבארירט זענען אבער ארויסגעקומען פון נישט'ס פייער-פראבע די יסודות פונעם יעצטיגן סאציאלן און עקאנאמישן לעבן, און די באציאונגען צווישן פעלקער אין קריג און שלום.

זיי האבן טאקע פארלוירן אין זיינע אויגן יעדע רעליגיעזע און מאראלישע הייליגקייט. אבער ער קען זיך נישט אפזאגן פון זיי, ווייל ער זעט אין זיי א מיטל אויפצוהאלטן דעם לעבנס-קאמף צווישן מענטש און מענטש, פאלק און פאלק. אין דעם קאמף זאלן, אין זיין אויסטייטשונג, די שוואכערע פאלן און די שטארקערע ארויסקומען געלייטערט און געשטארקט.

צוליב זיין שטעלונג צו די הויפט-פראבלעמען פון דער צייט, אפשאפן די געזעלשאפטליכע אומגלייכקייט און דעם קריג צווישן פעלקער, מוז נישטע לויטן מחבר צוגערעכנט ווערן צו די בירגערליכע פילאזאפן.

ער איז אפשר דער ראדיקאלסטער און פרייסטער פון זיי. אבער אויך זיין געדאנק האט אין די פראקטישע מסקנות נישט געקענט איבערשפרייזן די גרענעצן פונעם עקזיסטירנדיגער געזעלשאפטליכער סיסטעם.

## ד. קריטישע שלום-באמערקונגען: ניטשע און סאציאליזם

א קריטיק פון ניטשע'ס וועלט-אנשוואונג און לעבנס-בליק קען נישט אריינגיין אין דער אויפגאבע פון מיין קורצער, שנעל געשריבענער סקיצע. - זי באשרייבט נאר די הויפט-שטאפלען פון זיין פילאזאפישער אנטוויקלונג.

פאר אן ערנסטער קריטיק וואלט מען געדארפט גרונטליך אנאליזירן נישט נאר די גרונט-פרינציפן, נאר אויך די וויכטיגסטע איינצל-געדאנקען און זייער אינערליכן צוזאמענהאנג אין דער שיטה. נאר אזוי קען מען קומען צו אן אומפארטייאישער אפשאצונג פון אירע מעלות, חסרונות, ווערט און ארט אין דער פילאזאפישער אנטוויקלונג פון אונזער צייט.

אבער מיר קענען נישט אראפלייגן די פעדער אן א פאר קריטישע באמערקונגען, וואס רירן נישט אן די הויפט-פונדאמענטן פונעם בנין. קודם כל אינטערעסירט אונז זיין שטעלונג צו סאציאליזם. זי איז, אין מיין מיינונג, נישט בארעכטיגט פון זיין אייגענעם שטאנדפונקט.

ניטשע פראטעסטירט מיט דער גאנצער מאכט פון זיין ליידנשאפטליכן געדאנק קעגן די יעצטיגע מענטשן, זייער אפגעשוואכטער לעבנס-ענערגיע, קנעכטישן געמיט און פארווייכליכטן ווילן. ער פראטעסטירט קעגן דעם גרויען לעבן וואס באגנוגט זיך מיט ווייניג און קליין.

ער וויל מענטשן שטארק אין קערפער און גייסט, מיט א ברויזנדיגער לעבנס-ענערגיע, פרייען העלדן-מוט און א באשעפערשן ווילנס-דראג. ער וויל א זוניג, "דרומדיג" לעבן וואס קאכט מיט נייע גרויסע מעשים.

אבער ער זעט נישט איין, אז איינע פון די וויכטיגסטע סיבות, כאטש זיכער נישט די איינציגע, פונעם ארעמזעליגן היינטיגן לעבן און די פארגעבענע נשמות מיט וועלכע די מענטשהייט איז פול, ליגט אין די עקאנאמישע און סאציאלע יסודות פון דער געזעלשאפט.

ניטשע האט זיך צו ווייניג אריינגעטראכט אינעם סאציאליסטישן געדאנק. ער האט זיך נישט גוט איינגעהערט אין דער קריטיק פון מענטש און לעבן, אינעם אנאליז פון די סיבות וואס האבן זיי געמאכט אזוי ווי זיי זענען, און אין די אידעאלן וואס ווילן שאפן אן אנדערן לעבן און אנדערע מענטשן. דווקא אזעלכע מענטשן נאך וועלכע זיין הארץ האט געבענקט.

אין סאציאליזם האט ער קודם כל געזען ריין מאראלישע פאדערונגען. פון רחמנות צו די מאסן און יושר-געפיל צו זיי וויל מען, אין זיין פאראויסגעשטעלטן בילד, אריינזעצן יעדן אין א ווארעמער וואנע פון אלגעמיינעם גליק. מען צעטיילט די ביסל רייכטום גלייך צווישן אלע: "מיר א ביסל, דיר א ביסל."

ער האט דאס געהאלטן פאר א נייע פארעם פון בירגערליכער גלייכמאכעריי, פון אייביגער צופרידנקייט מיט קליינע האריזאנטן. א ווארעמער, באקוועמער גליק אן

גרויסע אויפגאבן, אן קאמפן און אן קרבנות פאר זיי, האט אים אנגעקליט. ער האט זיך נישט געוואונטשן אזא גליק און נישט געקענט אים ווינטשן פאר אנדערע.

דערנאך האט אים געשטאכן אין די אויגן די איינזייטיגקייט פון דער סאציאליסטישער טעאריע, וואס פארטרינקט דעם מענטש אין די לעבנס-אומשטענדן און דעם שאפנדיגן גאון אין די גרויסע מאסן.

דאס איז טאקע א געוואלדיגע איינזייטיגקייט. אבער שולדיג איז, אין מיין מיינונג, נישט די טעאריע, נאר איר פאלשע אויסזייטשונג. זי איז אויסגעוואקסן אין די ערשטע פאזעס פונעם סאציאליסטישן געדאנק, בפרט ביי דעם קאמוניסט ראבערט אווען.

אונטערן איינפלוס פונעם פראנצויזישן מאטעריאליסט העלוועציוס האט מען געגלויבט, אז אלע מענטשן קומען אויף דער וועלט מיט פונקט די זעלבע נשמות. אלע נשמות זענען א ליידג בלאט פאפיר, אויף וועלכן די ערציאונג שרייבט ארויף דעם מענטשנס פעהיגקייטן, קענטענישן, מעלות און חסרונות.

לויט העלוועציוס זענען אפילו גאונות און באשעפערישע כוחות א פראדוקט פון ערציאונג אינעם ברייטן זין. אווען האט דעם געדאנק פון דער פעדאגאגישער אלמאכט איבער דער נשמה פארוואנדלט אינעם געדאנק פון דער סאציאלער אלמאכט. דאס געזעלשאפטליכע לעבן איז דער ערציער פונעם מענטש.

ווייל זיין אידעאל איז געווען דער קריסטליך-ליבנדיגער מענטש, האט ער געטראכט וועגן א קאמוניסטישער געזעלשאפט וואס זאל אויפשרייבן דעם אייביגן "ואהבת" אויף אלע ליידגע בלעטלעך און ארויסברענגען ליבנדיקע הערצער.

אזוי איז די באדייטונג פון די איינגעבוירענע פעהיגקייטן פארטונקלט געווארן. מען האט אפגעווישט די גרויסע נפקא מינה צווישן דעם טאלאנט און גאון, די באשעפער פון נייע גרויסע ווערק, און דעם געווענליכן בשר ודם.

אפילו דענקער ווי לאסאל און מארקס, וואס זענען, ווי מען קען באווייזן, אינגאנצן פריי פון פארטרינקען דעם פסיכיש-פיזישן עלעמענט אינעם סאציאלן, האבן אראפגעשטעלט די באדייטונג פון די באשעפערישע גאונים און אויסגעקליבענע יחידים פאר דער געשיכטע.

זיי האבן נישט אפגעלייקנט זייער עקזיסטענץ, זייער מהות און זייער ראלע אינערהאלב זייער צייט. אבער זיי האבן זיך געפלייסט אויפצואווייזן, אז נישט די גאונים באשטימען די צייט. די צייט באשטימט סיי די גאונים, סיי די מאסן וואס גייען נאך זיי.

"דאס לעבן, און נאר דאס לעבן, פארעמט די מענטשן" איז דער איינזייטיגער כלל וואס האט באשטימט כמעט דעם גאנצן סאציאליסטישן געדאנק. דעריבער האט סאציאליזם ווייניג אינטערעס געהאט אינעם יחיד, אין דער פערזענליכקייט און אין דער פראגע ווי איר אויפצוהייבן העכער.

עס וועט זיין אן אנדער לעבן, ממילא וועלן זיין אנדערע מענטשן. - וואס פאר א מענטש-  
טיפ מען זאל באוואוסטזיניג ארויסברענגען, האט אפילו דעם וויסנשאפטליכן סאציאליזם  
נישט אינטערעסירט. ער האט בכלל געלייקנט, אז מען קען עפעס באוואוסטזיניג  
ארויסברענגען.

דאס לעבן ברענגט זיך ארויס לויט זיינע אייזערנע געזעצן. ממילא וועט עס שאפן דעם  
מענטש-טיפ וואס פאסט צו אים, צי דער טיפ וועט אונז היינטיגע געפעלן אדער נישט.  
דערמיט האט מען אפגע'פטר'ט די גאנצע פראגע פונעם העכערן מענטש-מהות.

אויך די איינזייטיגקייט, דאס אפלייקענען די מאכט פון מענטשליכע אידעאלן איבער  
דער היסטארישער אנטוויקלונג, האט נישטע אפגעשטויסן. ער האט פרובירט  
אויסצוגלייכן דעם פארקרימטן שטעקן דורכן אים בייגן צו דער אנדערער זייט.

נישט דאס לעבן מאכט די מענטשן, נאר די מענטשן מאכן דאס לעבן. לויט דעם מהות  
פון די מענטשן וועט זיין דער מהות פונעם לעבן. אין זיין היסטארישער דערקלערונג  
הענגט דער מהות אפ פון אפשטאמונג און פונעם ווילן אין הארץ.

לאמיר אנהייבן וועלן אן אנדער מין מענטש, וועט מען אויסגעפינען מיטלען צו  
פארבעסערן זיין אויסבילדונג. דער מקור ברענגט דא אויך נישטע'ס ביאלאגישע שפראך  
וועגן "פארבעסערן בלוט" און "ראסע"; די געדאנקען זענען פרעזערווירט געווארן אלס  
היסטארישע טענות, נישט אלס א פראקטישער פראגראם.

ווער זאל וועלן? מיר, די גרויסע, די באשעפער און גאונים! און ווען מיר וועלן עס וועלן,  
וועלן מיר עס דורכפירן, ווייל מיר, נישט די מאסן, שאפן דאס לעבן.

וואלט נישטע זיך נישט געלאזט אפשטויסן פון סאציאליזם צוליב די געוויסע  
אויבערפלעכליכקייטן און איינזייטיגקייטן וואס ווערן געפרעדיגט אין זיין נאמען, וואלט  
ער זיך טיפער איינגעהערט אינעם גרונט-טאן. ער וואלט אין אים נישט געזען א פיינט  
וואס מען דארף באקעמפן אויף יעדן שריט, נאר א פארבינדעטן.

דער פארבינדעטער דערקלערט אסאך אין נישטע'ס אייגענעם געדאנקען-גאנג און האט די  
מאכט צו פארווירקליכן דעם אידעאל צו וועלכן ער שטרעבט.

דער מענטשנס לעבנס-טעמפא איז געפאלן. זיינע אינטערעסן און השגות זענען געווארן  
ענג און קליין. פאר נישטע, דעם ביאלאג, וואלט קודם געדארפט שטיין די פראגע: וואס  
זענען די ביאלאגישע סיבות פון דער אפשוואכונג אין די העכערע שיכטן פון דער  
געזעלשאפט, מיט וועמענס לעבן ער אינטערעסירט זיך?

עס וואלט אים נישט געקאסט אסאך מי איינצוזען, אז די ערשיינונג קען ביאלאגיש  
צוריקגעפירט ווערן צו אפגעשוואכטער מוסקל-קראפט. אבער פון וואו נעמט זיך די  
אפשוואכונג? דא דארף דער ביאלאג שוין אנקומען צום סאציאלאג.

זי נעמט זיך פון דער ארבעטס-טיילונג, וואס האט צעשפאלטן די מענטשליכע ארבעט  
אין ריין פיזישע און גייסטיגע. די עקאנאמישע באדינגונגען לאזן די מענטשן וואס

ארבעטן פיזיש נישט גענוג צייט אויסצובילדן דעם גייסט. די וואס זענען פארנומען מיט גייסטיגער ארבעט האבן נישט דעם חשק, און אפט אויך נישט די צייט, צו ארבעטן פיזיש.

דער רעזולטאט איז, אין דעם אנאליז, אן אפגעשוואכטער קערפער אויף איין זייט און א פארטונקלטער גייסט אויף דער אנדערער.

ניטשע פארווארפט דעם יעצטיגן מענטש אויך ווייל ער איז נישט קיין גאנצער מענטש, נאר א שערבל פון איינעם. אויך די יעצטיגע גאונים זענען אפט, זאגט ער, א פארקרימטע אויסבילדונג פון איין איינציגער פעהיגקייט אויפן חשבון פון אלע אנדערע.

וואס זענען די ביאלאגישע סיבות דערפון? אויך דא דארף דער ביאלאג זיך ווענדן צום סאציאלאג און די געזעלשאפטליכע לעבנס-אומשטענדן. וואס אנדערש האט געקענט צעברעקלען דעם מענטשליכן מהות, אויב נישט די זעלבע ארבעטס-טיילונג וואס מאכט פונעם ארבעטער א שרויפל אין א מאשין, און פונעם מוזיקער נאר "א גרויסן אויער מיט א קליין פנימיל אויף א דין שטעקעלע?"

ביי די פויערים געפינט ניטשע נאך אוצרות פון נישט-געבראכענער לעבנס-קראפט. אויך דא קען דער ביאלאג נישט אליין אינגאנצן דערקלערן, פארוואס די דארפישע האבן נאך אזוי פיל קראפט, בשעת די שטאטישע ווערן אפגעשוואכט און קערפערליך פארקרימט.

מען טאר נישט פארגעסן דעם סאציאלאגישן הינטערגרונט: די צעשיידונג פון שטאטישע און דארפישע באשעפטיגונגען, דעם צעשפאלט פון דער געזעלשאפט אין שטאט און דארף.

אזוי קען מען ברענגען ביישפיל נאך ביישפיל פון די וואונדן וואס ניטשע דעקט אויף אינעם יעצטיגן לעבן. אומעטום וואלט זיך געוויזן, אז ריין ביאלאגישע און פסיכיש-פיזישע פראצעסן קענען זיי נישט אינגאנצן דערקלערן.

די נאטירליכע פראצעסן האבן זיך געקענט אנטוויקלען נאר אויף א באשטימטן געזעלשאפטליכן באדן: א געזעלשאפט פון הערשער און באהערשטע, ארבעטער און ליידגייער. דער גאנצער מענטשליכער ארבעטס-פראצעס איז צעטיילט אין איינצלנע אפעראציעס, וואס פארוואנדלען מענטשן אין ברעקלעך פון א גאנצער מענטשליכער איינהייט.

ווי די סאציאליסטישע טעאריע גיט, אין מיין מיינונג, די ריכטיגע דערקלערונג פאר די ערשיינונגען אויף וועלכע דער נביא ניטשע קלאגט, אזוי ווייזט זי אויך דעם וועג ווי די געזעלשאפט קען ווערן באפרייט פון די צרות.

קיין סאציאליסט וועט זיך נישט אפזאגן פונעם מענטשליכן אידעאל וואס ניטשע האט געזען אינעם איבערמענטש. יעדער סאציאליסט וואלט געוואלט, אז אלע מענטשן זאלן אויפגעהויבן ווערן צו דער זעלבער הויכער מדרגה.

נאך מער: אויב מען קען היינט טרעפן טיפן וואס דערנענטערן זיך צום אידעאל, "שטארק ווי א לייב און מילד ווי א טויב", וואס ווארפן זייער בענקשאפט ווייט איבער די גרענעצן פונעם היינט און געבן זייער ברויזנדיקע ענערגיע און שטאלענעם ווילן פאר אן אידעאל, טרעפט מען זיי, אין מיין בליק, צווישן די העלדן פונעם סאציאל-רעוואלוציאנערן קאמף.

אין דער געשיכטע פונעם קאמף און זיינע העלדן שטויסן מיר זיך אן אויף מענטשן פונעם זאראטוסטרא-טיפ, די נאענטסטע צום איבערמענטש-אידעאל.

אין דער יעצטיגער געזעלשאפט זענען זיי אויסנאמען. מיט די קינסטליכע מיטלען וואס ניטשע שלאגט פאר קען מען, ווי אין א גלעזערנעם פלאנצן-הויז, אויפציען נאר ווייניג עקסעמפלארן. ערשט דער סאציאליסטישער איבערקער וועט, לויט מיין איבערצייגונג, ערמעגליכן אז אזעלכע נאטורן זאלן זיך אויסבליען אונטערן פרייען הימל.

ניטשע שרעקט זיך פון סאציאליזם ווייל ער האט מורא, אז אפשופן דעם סאציאלן קאמף און דעם נאציאנאלן קאמף וועט אפשופן יעדן קאמף פאר נצחון, און דערמיט אפשטעלן דעם טרייב-כוח פון פארשריט.

איך וויל דא נישט אויפהייבן די פראגע צי דער קאמף פאר נצחון געהערט טאקע צו די נויטווענדיגע טרייב-כוחות פונעם ביאלאגישן פארשריט. איך וויל נישט דא אנרירן די גרונט-פרינציפן פון דער לערע.

מיר האבן שוין געזען, אז ניטשע פארשטייט דעם "קאמף פאר מאכט" אין א ברייטן מעטאפיזישן זין. אויך די פלאנצן-וועלט מיט אירע שיינע, קראפטיגע ארגאניזמען ווערט דערקלערט דורך אים. - אין פלאנצן און חיות זעט מען אבער נישט קיין פסיכאלאגיש-באוואוסטזיניגן קאמף פאר נצחון ווי ביים מענטש.

לכל הפחות איז דער קאמף פאר מאכט נישט באגרעניצט צו פיזישן קריג צווישן פעלקער און דעם סאציאל-עקאנאמישן קאמף צווישן מענטשן. דער קאמף האט שוין געוויזן וואס פאר מענטשן ער ברענגט ארויס: ברוטאלע מיליטערישע הערשער אין דער אינטערנאציאנאלער פאליטיק און טרוקענע, קלוג-פאררעכנטע געלט-מענטשן אינעם געזעלשאפטליכן לעבן. אויך ניטשע וואלט אזעלכע העלדן נישט געוואלט.

אן אנדער קאמף פאר מאכט און נצחון ווארט אויפן מענטש ווען מען וועט זיך באפרייען פון די מיליטערישע באדריקער און געלט-הערשער: דער קינסטלעריס קאמף איבער דער מאטעריע וואס ער פארעמט און שאפט מחדש; דער קאמף פון דער מענטשהייט איבער דער אויסערליכער נאטור; פון יעדן מענטש איבער דער אייגענער אינערליכער נאטור; און פונעם ליידנשאפטליכן דענקער וואס וויל מיט גייסטיגער קראפט איבערצייגן זיין סביבה פון זיינע געדאנקען.

דאס איז דער זאראטוסטרא-קאמף פאר אן אידעאל. די קאמפן זענען אויך אין ניטשע'ס אויגן חשוב'ער און מער מענטשליך ווי דאס רייסן זיך פאר לענדער און מער געלט.

אבער זיי קענען, לויט דער דאזיגער סאציאליסטישער איבערצייגונג, זיך ערשט אינגאנצן אנטוויקלען אין א געזעלשאפט וואס באפרייט די מאסן פון עקאנאמישער נויט און

טריקנט אויס דעם זומפיגן לעבן, פארגיפטעט דורכן פעלקער-קאמף און דעם סאציאל-  
עקאנאמישן קאמף.

ניטשע האט אויך נישט געדארפט זארגן אז מיט סאציאליזם וועלן אלע יסורים  
פארשווינדן. ווילאנג עס איז דא לעבן, וועט יעדער לעבן האבן זיינע צרות, אויך אין א  
סאציאליסטישער געזעלשאפט.

דער פאקט אליין, אז סאציאליזם קען נישט אפשאפן דעם טויט, איז אן ערבות אז דער  
טראגישער עלעמענט וועט קיינמאל נישט פארשווינדן. איך צווייפל שטארק צי די  
צוקונפטיגע מענטשן וועלן זיך, ווען דער טויט רייסט אוועק זייערע באליבטע, קענען  
טרייסטן מיטן אייביגן ווידערקום. ער זאגט זיי דאך צו נישט נאר ווידער-געבורט, נאר  
אויך נאכאמאל דעם זעלבן אומדערטרעגליכן צער.

אזוי איז ניטשע'ס שטענדיגער קאמף קעגן סאציאליזם, אפילו אין זיין מאנארכיסטישער  
פארעם, א פראדוקט פון א מיספארשטענדעניש, פון א פאראורטייל פון וועלכן אויך ער  
האט זיך נישט געקענט באפרייען.

איך וואלט זיך נאך געוואלט אפשטעלן אויף א קריטיק פון זיין קריטיק קעגן רחמנות און  
דעם רחמנות-מאראל. מיר דוכט, אז איך וואלט געקענט אויפווייזן ווי זיין לאנצעט גייט  
צו טיף און שניידט ארויס געזונטן פלייש צוזאמען מיטן קראנקן. דאס טוט ער אונטערן  
איינפלוס פון א פאלשער לאגיק און פסיכאלאגיע.

אבער עס וואלט אונז אריינגעפירט אין איינצלהייטן פון זיין לערע וואס קענען נישט  
אריינגיין אין דער קליינער ארבעט. לאמיר זיך באגנוגענען מיט די פאר באמערקונגען  
וועגן זיין שטעלונג צו סאציאליזם.

ניטשע'ס אנשוואונגען זענען ממילא נישט קיין וויסנשאפט וואס מען דארף בודק זיין  
אויף יעדן שריט. זיי זענען פילאזאפיע, א פרייע פערזענליכע שאפונג, אן אייגנארטיגע  
פלאנץ. קיינער איז נישט מחויב זי איבערצופלאנצן אין זיין אייגענעם גארטן.

אין מיינע אויגן זענען זיינע לערעס א שיינער, געזונטער פילאזאפישער בוים מיט אסאך  
שיינע, געזונטע, הנאה-ברענגנדיגע פרוכט. אבער מען טאר זיי נישט געניסן רוי. אין זיי  
שטעקט נאך א ביטערער סם וואס מען דארף פריער אויסקאכן.

אפשר וואלט דער סם מיט דער צייט פארשוואונדן, ווען דער בוים'ס וואוקס וואלט נישט  
אפגעשטעלט געווארן דורך דער טראגעדיע פון ניטשע'ס לעבן. זיין גייסטיגע קראנקהייט  
האט אים איבערגעריסן אינמיטן זיין שאפונג.

אבער איצט שטעקט דער סם נאך אין די פרוכט. אונזער קריטישע באמערקונג האט  
געהאט נאר דעם ציל צו ווארענען דעם לייענער און בקיצור אנצוואוייזן ווי אזוי מען  
דארף זיי "אויסקאכן".

## דער הייליגער באדן

ווען איך טראכט וועגן ניטשע'ס לערעס, שווימט מיר אפט ארויף אין זכרון א קליינער עפיזאד פון ספר יהושע. עס איז א מאדנער עפיזאד, וואס שטייט כמעט באזונדער פונעם פריער און שפעטער פון דער דערציילונג.

אינמיטן קאמף ווייזט זיך פאר יהושע א מענטש מיט אן ארויסגעצויגענעם שווערד. יהושע פרעגט: "הלנו אתה אם לצרינו?" ביסטו מיט אונז אדער מיט אונזערע פיינט?

דער מענטש גיט נישט דעם דירעקטן ענטפער וואס יהושע דערווארט. "לא, כי אני שר צבא ה' עתה באתי," ניין, איך בין דער שר פון גאטס מחנה, און איצט בין איך געקומען. דערנאך הייסט ער יהושע אויסטאן די שייך, ווייל דער באדן אויף וועלכן ער שטייט איז הייליג.

[רעדאקציע-פארריכטונג: דער מקור ברענגט דעם פסוק אין א פארקירצטער, פרייער פארעם. דא איז דער ציטאט פארראכטן געווארן לויט יהושע ה', יג-טו, און דער מחבר'ס פארגלייך איז פרעזערווירט געווארן].

"איז ניטשע מיט אונז אדער מיט אונזערע פיינט?" פרעגן מיר אפט, ווען אויף אונזער וועג, אינמיטן אונזער קאמף, וואקסט פלוצלינג ארויס די פיגור פונעם דיכטער-פילאזאף מיטן שארפן שווערד פון קריטיק אין דער האנט.

עס איז שווער צו געבן א קלארן ענטפער. אבער איין זאך איז זיכער: צי מיט אונז, צי מיט אונזערע פיינט, דער באדן אויף וועלכן ער שטייט איז הייליגער באדן.

ניטשע, דער ראדיקאלסטער כופר בעיקר, דער האסער פון יעדן מאראל און יעדער רעליגיע, איז אין זיין תוך נישט נאר א טיף מאראלישע נאטור, נאר אויך א טיף רעליגיעזע. ער בענקט נאך הייליגקייט און שטרעבט צו איר.

הייליג איז אלץ וואס שטרעבט גובר צו זיין זיך אליין און זיך אינגאנצן אוועקגעבן פאר אן אידעאל וואס איז פארבונדן מיט אייביגקייט און אומענדליכקייט. זעלטן איז א מענטשליכע נשמה געווען אזוי אנגעטרונקען מיט דער בענקשאפט צום "אומענדליכן" און "אייביגן" ווי ניטשע'ס.

דער באדן אויף וועלכן ער שטייט, אין וועלכער ריכטונג ער זאל זיך נאר רירן, איז הייליגער באדן.

און מיר "טוען אויס די שייך פון די פיס" ווען מיר טרעטן אריין אין זיין טעמפל.